

(0/45)



PERIODICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any XI

Barcelona, 15 de Desembre de 1890

Núm. 250

PREUS DE SUSCRIPCIÓ	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	Fundador: Carlos Sanpans y Carbó	PREUS DE SUSCRIPCIÓ, PAGANT EN OR	ANY	SEMESTRE
Espanya	15 pessetas	8 pessetas	4 50 pessetas	DIRECTOR FRANCESCH MATHEU	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Països de l'Unió Postal	20	11			Filipinas, Mègich y Riu de la Plata	6	3 50
Números solts, 7 pesseta. — Anuncis, á preus convencionals Se publica'ls días 15 y últim de cada mes				Administració: Gran Vía, 220. — T. 130	Los únichs encarregats de rebre'ls anuncis estrangers son los Srs. Saavedra germans, Taitbout, 55, París		

SUMARI

TEXT.—*Crònica general*, per Enrich Laporta.—*Nostres grabats*.—*Les vacances de Nadal*, per Rafel Sans d'Urpi.—*Entre flors* (poesia), per Mo-sén Jacinto Verdagué.—*Una nit de Nadal*.—*La Nova Era* (continuació, novel·la) per Antoni Claret y Vidal.—*La missa de Sant Pere* (drama) per Enrich Laporta.—*De la joia a la cassa*, de S. de S. — *Unch di sant a de les Aves*, de Ross. — *El garsa casuda*, per J. Subeas Lleopart.

GRABATS.—*La garsa casuda*, quadro de Rosa Scheringer.—*Guillem III, rey d'Holanda*.—*Banyols: L'estany y'l pabeló del santament de Nauf echs*.—*Robert Koch: Nadal*, aicxona per Mariano Subé.—*Los primers crisians*.—*Cerdanya: Bourgmudame; Lo Raur a Bourgmudame; Lo pont franco-espanyol entre Bourgmudame y Puigcerdá; Puigcerdá; L'antich pont de Sant Martí; La iglesia de Planés*; dibuxos per J. Subeas Lleopart.

CRÓNICA GENERAL

Las elecciones pera diputats provincials ha tingut lloch en lo día prèviament senyalat, «representantse la comedia ab tot l'aparato que son interessant argument requereix». Als que no som de la confraria'ns ha preocupat poch l'exercici de son dret que acaba de fer lo *Cos electoral*, axí dit ab la menor propietat possible, ja que s'ha retret la part més grossa del públich que té capacitat pera votar: tanta es la confiansa que té aquest en la formalment oferta sinceritat electoral. No podem entrar en judicis respecte als pares que á la nostra provincia li han exit de les urnes; sabem bé, y axò no es nou en aquesta terra, que'ls diputats triomfants, ó alguns d'ells, sinó tots, están molt lluny de representar los interessos del país y la voluntat dels electors; ningú s'está de proclamarho ben alt, ja que, donat lo sistema generalment usat pe'ls nostres governants, al veritable país ab prou feynes li resta altre consol ni li permeten exercir altre dret que'l de protestar contra'ls resultats que donan oficialment les elecciones de tota mena en la nostra malaventurada pátria.

Que vajan los nous diputats al palau provincial á defensar los interessos de sós respectius districtes, quals necessitats tal vegada desconexen per complet, que porten avant la barca, y que Deu hi fassa més que nosaltres, es dir, que ells.

**

Los descubriments del eminent doctor Koch sobre la curació de la tuberculosis següexen ocupant



LA GARSÀ CASUDA, A, QUADRO DE ROSA SCHWERINGER.

la atenció de la classe mèdica de per tot arreu; lo sabi y modest inventor reb ab amabilitat exquisita á sos comprofessors que acuden en gran nombre á la capital del Imperi á procurar-se vacuna y á convencers per sí mateixos de la eficacia del nou procediment. Sembla que'ls experiments donan per ara la rahó al afamat metje aiemany, y ja's pot dir que son no més los francesos los qui no's volen rendir de cap manera á la gloria científica d'aquell fill de la nació rival de la llur; però aquest testimoni es massa sospitos pera pesar gran cosa á la balansa. A Espanya no s'han quedat pas arrera en l'universal moviment científich, y á Berlin han fet cap Comissions facultatives enviades pe'l Govern y per l'Ajuntament de Valencia, sense parlar dels moltíssims metjes que hi van per son compte, empesos no més per son amor á la Ciència y á la Humanitat.

La Corporació municipal de Barcelona ha aprofitat la desinteressada oferta de tres metjes d'aquesta ciutat, afegint-hi al regidor doctor Robert, pera que vajan en nom de la capital á qui representa á mantenir á l'Extranger lo bon nom de Catalunya y les glorioses tradicions científiques de la nostra terra.

**

La causa de la autonomia d'Irlanda's troba ara ab un obstacle gravíssim, que pot ésser de conseqüències fatals pera'l triomf de la justícia, quan més aprop s'estava d'obtenirlo; la coalició dels autonomistes irlandesos acapdillats per Parnell ab lo partit lliberal d'Anglaterra que segueix á M. Gladstone, vingué á donar una empena massa decisiva á la opinió, decantant-la á favor del particularisme, pera que dexessin d'alarmarse'ls conservadors, enemics jurats de tot lo que s'ía fer més concessions á les regions britàniques, y no acudissen á tots los medis pera que resultás estèril aquella unió: després de les armes de mala lley per ells jugades ab tan mala intenció com escàs efecte, han volgut ara probar sort ab la acusació entaulada contra'l capithost irlandès per un amic seu dels més íntims, que s'ha ofert á desempenyar públicament en obsequi al partit conservador lo trist paper de marit enganyat, reclamant lo divorci de sa muller, á la que acusa de mantenir tractes ílicitos ab M. Parnell; lo tribunal de divorcis ha vist la causa y ha fallat que l'adulteri existía y que, en conseqüència, es procedent la separació. La sentència no produhí, de moment, altre resultat que la reelecció de Parnell com á cap del partit, que volgué axí ferli veure com aquesta taca en la conducta privada de son capithost en res havia mimvat la confiança qu'en ell tenia posada pera que'l menás á la victoria; més tart, emperó, s'ha complicat l'assumpto ab la lletra endressada per Gladstone á son company en la direcció política dels amichs de la Irlanda, en la qual li diu que no poden ja marxar junts al cap del moviment autonomista y qu'es precís que se retire á la vida privada si no vol destorbar la consecució de la noble idea per la qual ha treballat fins ara; Gladstone indica que si Parnell no's retira ho farà ell, y com que axó significa la pèrdua de les esperances fundades de llibertat que tenia la nació irlandesa en la valiosíssima cooperació del partit gladstoniá, la majoria dels diputats afectes á M. Parnell s'ha reunit sense la presidencia del mateix y ha posat en lo lloch que aquest ocupava al diputat M. Mach-Carly, que usant de son dret ha substituït ja en lo Parlament al antic capithost dels autonomistes irlandesos. Però M. Parnell no s'avé de cap manera ab la determinació del partit ni ab la excomunió del alt clero, que son los qui representan l'esperit y'l desitj del poble irlandès, y dextantse guiar per l'egoisme anti-patriòtic del orgull malmena les forces autonomistes per medi del cisma més funest.

Ara que totes les mirades están fites en lo successor de M. Parnell, ve al cas dir que M. Mach-Carly es home ben reputat y á qui tots los partits tractan ab respecte; irlandès de cor y de naxensa, es conegut y estimat de la alta societat de Londres, y de les demás classes de la rassa mateixa, á Europa com América, per sos llibres de literatura y ses noveles; d'estil brillant en sa oratoria y en sos escrits, sense taca en sa vida política, sembla, en un mot, ésser lo més indicat pera conduhir lo poble irlandès á la reconquesta de sa anyorada pátria.

**

Havem vist estampat en tiratge apart lo no discurs presidencial del «Centre Escolar Catala», que insertá *La Renaixensa* l'endemá mateix d'ésser llegit en la solemne sessió inaugural á que'ns referiam en lo darrer número. Es un estudi del regionalisme fet á tota conciencia, y ab lo qual l'actual president del «Centre» y distingit company

nostre á la Facultat de Dret don Enrich Prat de la Riba ha vingut á afermar una vegada més la rescuda consideració de que disfruta entre sos condeixebles.

Y ab la nova d'haverse publicat l'almanach de *La Tomasa* pera l'any que ve, clohem la curta revista bibliográfica de la present quinzena.

**

NECROLOGIA.—D'entre les vuytanta una víctimes que costá'l naufragi del *Viscaya*, (degut á la embestida que li doná la goleta nort-americana *Cornelius Hargraves*, seguint la funesta costum de navegar á les fosques per la costa), pertoca esmentar especialment l'il·lustrat y actiu capitá, paisá nostre, don Francisco Cunill, que morí com un hèroe en la horrorosa catástrofe. De caràcter senzill, ab grans conexements en Mecànica y Cièncias, axí com en llengües, s'atreya la simpatía de quants lo tractavan.

La mort del renomnat banquer barceloní don Evarist Arnús, qui mercès á son esperit laboriós s'enlayrá de humil situació al lloch brillant que ara ocupava, produhí'l sentiment qu'era d'esperar, ateses les belles qualitats del difunt, que no han dementit pas ses darreres disposicions; bona proba'n va ésser l'acte del enterro, en lo qual s'hi veyá á les autoritats de tota classe, á les més significades persones de la capital, als noys y noyes de les cases de beneficencia, empleats de tots los establiments de crèdit de Barcelona y l'Ajuntament de Badalona en corporació; d'aquest poble que tant té de agrahir á la beneficencia del senyor Arnús, se pot dir que ben pocs vehins hi van fer falta á la trista solemnitat; al darrera de la comitiva, abans dels nombrosos caruatjes de particulars que la seguían, n'hi anavan tres ab riques corones ofertes d'algunes persones y corporacions. Lo senyor Arnús era senador del regne y pertanyia á moltes Associacions d'aquesta ciutat, essent també president de la Junta de Govern de la Casa de Maternitat de Barcelona.

Una nova ben trista pera'ls regionalistes havem d'apuntar en aquest lloch: la de la mort del octogenari coronel d'enginyers francesos M. Antoni Puiggarí, que vivia á la capital del Rosselló. Entusiasta per la seva pátria, n'havía estudiat sèriament la historia, y abraçat ab fervor les doctrines del regionalisme, que conexia també á fons; era comandador de la Legió d'Honor, y se'l comptava com á un dels més distingits dels felibres, ab qui les muses no eran gens esquerpes: los lectors d'aquesta Revista han pogut veuren una bella mostra de sa inspiració poètica, que ja fa algun temps hi sortí á llum.

També ha mort á Madrid don Ferran Vida, director de la Companyia Arrendataria de Tabacos y una distingida personalitat en lo camp del partit que ara'ns governa.

ENRICH LAPORTA.

NOSTRES GRABATS

La garsa casulana.

Es un quadro d'una dona, Rosa Schweringer, y es una escena de familia: duas criaturas que jugan ab una garsa domesticada y li pexen l'esmorzar. Potser son fills de la artista, sorpresos per sa mare en aquest entreteniment y trasladats á la tela ab la doble inspiració del art y del amor.

Guillerm III, rey d'Holanda.

Constants en donar en las nostras planas los retratos dels personatjes eminents quals actes afecten á la Humanitat ó qual mort trastorna algun dels païssos civilisats, publiquem avuy lo del malograt rey dels Païssos-Baxos que acaba de baxar al sepulcre, estimat de son poble, plorat dels seus y dextant un bon recort en la historia de sa patria.

Banyolas: L'estany.

Aquest grabat, tret d'una fotografia, es lo primer d'una sèrie que n'anirèm publicant de l'hermosa vila de Banyolas, d'hont tant bonas impressions n'ha portat lo senyor García del Real, qu'en altre lloch d'aquests números hi dedica sos escrits.

Robert Koch.

La curiositat dels nostres lectors per conèixer lo sabi alemany que porta en aquests moments preocupat á tot lo món mèdich, justificaria de segur la publicació d'aquest retrato, si no ho fessen de sobras los mèrits del qui tant de temps ha treballat per lliurar al món d'aquest flagell que'n dihem tuberculosis. En altrás planas d'aquest número y al passat poden veure nostres lectors com explica ell mateix l'estat de sos experiments.

Nadal.

La festa del senyor Suñé resumeix los diferents aspectes d'aquesta festa universal que celebrem grans y xichs per conèixer ar lo naxement del Redemptor. No cal explicació, pe que'l mateix dibuxant l'ha posada epigráficamente al peu de son dibuix.

Los primers cristians.

Son sempre interessants y plenas de poesia las escenas religiosas dels primers adoradors del cristianisme. La que avuy publiquem representa una de sas festas en las catacumbas, hont ab santa alegría celebran entre oracions y cántichs lo recort de Bethlem.

Cerdanya.

Encara més vistas d'aquell hermós territori que descriuen en sos articles los senyors Almera y Bofill.

LES VACACIONS DE NADAL

¡Com han passat los anys!

En altre temps jo formava part de la alegre estudiantina del Seminari de Vich.

La nostra insignia era lo barret de copa, que's casava maravellosament ab les espartenyas que calsavan molts de mos companys de glories y fatigues.

Mes jo era quasi rich; calsa sabates, y ademés havia estrenat una capa de panyo negre ab gires de vellut idem, que feya prou goig.

Ey: aquesta era la de les festes. Per tot día ne duya una de vella, pel-rasa, de gires també de vellut negre *in illo tempore*, que ab los anys é inclemencies s'havía tornat roig.

Crexent jo, y ella no moventse, se'm havia quedat curta. Un sastre ingenió y econòmic me la feu venir. Li afegí una llenca de mitj palm al cap d'amunt; mes com lo coll, qu'era girat, á la moda, hauria resultat curt, afegí una gaya á la costura del mitj, devall de la valona, y vètela aquí arreglada.

Es veritat que desde llavors may més me caygué bé de dalt. Mes no calía mirar gayre prim. Sempre valía més que la madrilenya de'n Ferrer, qu'era un capot de mosso d'esquadra, ab una valona nova feta de les escapaduras del mateix capot. ¡Curiosa metamòrfosis! Cap por calía tenir que ningú se rigués de mí.

Si en aquell temps hi hagués hagut la afició que hi há ara á las colleccions, ab ben pocs rals, qual-sevol aficionat hauria pogut fer la més rica collecció *retrospectiva* de barrets de copa. N'hi havia de totes edats, de tots preus, de totes formes, desde la més primitiva fins á la més moderna, ab la circumstancia molt apreciable de podershi estudiar totes les injurías, tots los impropis, totes les desgracies de que poden ser víctimes los barrets de copa, ja provinguen de les inclemencies del temps, ja de casos fortuïts, ja de má ayrada.

Lo primer que vaig usar tenia historia. Sa data es desconeguda; jo sols sé que la mare lo comprá á una familia del poble que'l guardava de llarchs anys en un recó d'armari desde que un individu d'aquella familia havia cessat en l'honorable càrrech de regidor. M'era gran, es clar. Uns coxinets fets ab dobles de paper me'l posaren á la mida. Com no més l'havía usat gent de seny, estava encara en bon estat. Sa forma era rara, mellor dit, única. Ni'n passa pe'l magí que pogués cridar la atenció; ni, en honor de la veritat, la cridá segurament de ningú, quan brillava entre mitj de tanta varietat específica de companys.

Ab mi seguí desde'l poble fins á Vich, amplement allotjat dins de sa caps de cartró, entre quadrada y cilíndrica, ahont ningú hauria endevinat que hi hagués un barret.

Mes quan tinguí capa nova, aquest barret feya temps que havia finit sa historia, essent reemplaçat per un de nou, flamant y comprat á ca'l barreter. Ja no'm mocava ab mitja mánega: estudiava Filosofia.

Llavors, com abans y com sempre, la fal·lera que teniam per les vacances era grossa. Allò de no haver d'estudiar llissons, l'amor de la familia y la gresca ab los companys eran per traure de tino.

Un mes abans contavam los dies, y'ls recontavam cada día. Al fi arribava lo día felís. La insignia estudiantil del barret, á Vich se quedava; en

son lloch la catxutxa, lo vestit de les festes, la capa nova y devall del bras la blanca coxinera de brí, portant dintre lo vestit de les diades y la roba blanca y de port que hagués menester extraordinaris adops, ja que los més fàcils los feya sumariament la patrona.

La traydora de ma germana, lo primer que feya quan jo arribava á casa era pendre y buydar la coxinera, per ferse un tip de riure contemplant les habilitats de la patrona.

—Mira aquests pantalons,— deya á la jove:— *punts de Santa Ana, que cada tres fan una cana.*—

Mes lo que li feya més gracia eran los adops de les mitjes. Per no gastar gayre temps ni gayre estam per tornar un taló ó una puntera, la bona de la patrona m'hi clavava lo primer pedás que trobava de qualsevol drap y color. Quan la germana veya un pedás d'indiana multicolor, per exemple, cusit ab qualsevol fil y á grosses puntades, destacant-se del modo més pintoresch sobre'l negre estam de la mitja, reya com una boja, y quan lo riure li permetia deya:

—Axò es un jardí de flors: es un brodat al realse.—

La meva arribada era una festa de familia. Sabían que no malgastava res y que al fi de curs portaria, com sempre, les mellors notes. Donchs tots me complauhían; aquells pochos dies jo era l'amo del rebost, y la mare guisava sovint los meus menjars predilectes.

Jo no estimava llavors com se merexia aquest amor dels de casa. Ne gosava molt á pler. Ab delicia m'arribava al suau calor; ab recansa lo dexava per tornar á Vich.

—Vens aquí per pochos dies,—me deya la germana,—y tot lo día t'estás fora de casa.—

¡Qué depressa passavan aquells pochos dies!

Es que la feyna era molta.

Un capellá cuydava d'una iglesia extramurs, ahont cada any s'hi feyan ab fressós esplendor les festes de Nadal.

Los estudiants hi prenían sempre part principalíssima.

—Mossèn Miquel, aquest any nos ha de dexar fer á nosaltres.

—Què farèu, què farèu; no sou més qu'una colla d'atolondrats.

—No tinga por. Li farèu un pesebre que hi cantaràn los àngels, y l'Esteve ha fet un trisagi de la Mare de Deu que la gent hi quedarán embadalits. Mossèn Miquel, no tinga por, dexins fer á nosaltres.

—Donchs feu; mes tingau seny: no massa soroll.

—Bé; mes, bé podrèu tocar los ferrets.

—Los ferrets sí.

—Y una mica les castanyoles

—Nó; les castanyoles val més que nó.

—Vamos, ja serà poca cosa, no més en un pas que hi caurán pintades, y poch, poch, li assegurem.

—Donchs sí poch, ben poch.

—Y'ls cascabels?

—Nó, no estich per cascabels.

—Miri, hi há algun pas alegre en que ferrets, castanyoles y cascabels, y'l rossinyol, hi cau tan bé.... Després, que tothom sab que son festes d'alegría; es una vegada al any. Li asseguro que hi tindrà una gentada que no s'hi cabrà. Ja caldrà que traguí la bacina grossa, que de quartos ne caurán com á pluja menuda. Desenganyes, si no fem un estrèpit, la gent no ve; perque una cosa sèria es lo nostre pá de cada día. Y si no hi há gent, no hi há quartos.

* * *

—No ho dich jo? Sou una colla d'atolondrats. Bé, feu; mes, per amor de Deu, no massa soroll; recordeuvs qu'es lo temple de Deu.

—Mossèn Miquel, dexins fer; ne quedarà content.

—Minyons, quín día anam al bosch?

—Sí, quín día! Demá sens falta de bon matí. Vejas quín temps nos sobra; demá 23, demá passat 24, vigília de Nadal. No tenim més qu'un día sencer per fer lo pessebre.

—Bé; mes demá ja tornarèu d'hora del bosch y podrèu comensar á fer alguna cosa; després tot demá passat, y si convé, lo día de Nadal podrèu donarhi la última má, que la funció no es fins á la tarde.

—Del día de Nadal no cal refiarsen; entre la missa del gall y l'ofici solemne, ben poch temps nos quedarà.

—En quína hora marxarèu?

—De bon matí, á las cinch.

—Si no s'hi veu fins á las set.

—Donchs á las sis.

—Es massa dematí; fins á las set no's pot marxar. A dos quarts de set la marxa. Anirèu mitja hora quasi á les fosques; mes tots sabem lo camí com lo Pare nostre; á dos quarts de vuyt arribam al bosch: esmorsarèu tot caminant. A mitja tarde podem ser á casa.

—Un ruch nos falta. ¿Còm portaríam la molsa y les rames?

—¡Ruch ray! ni há una epidemia. No faltarà ruch.

—Donchs tu'n quedas encarregat, y que no falte, y no't descuydes de la sàrria, que omplirèu los corns de molsa.

—No faltarà ruch y sàrria y ordi y tot lo que sía menester.

—Y la teca nostra?

—Cada hu que s'espavile y que no's refie del altre, que la gana sobra á tothom.

—¿Punt de reunió?

—A casa meva, que ve de passada. Tothom puntual á dos quarts de set.—

* * *

L'endemá á dos quarts de set lo ruch estava fermat en una estaca de la entrada, iluminada debilmente per lo llum de ganxo que penjava tot trist en altra estaca vehina. Estava completament arreat: l'albarda, damunt la sàrria, lo bridó, als corns lo morralet del ordi y la menestra prou voluminosa de cada expedicionari; quína xerradissa! s'assemblava á la dels alegres pardals en una bona matinada d'estiu.

Un sol ne faltava. Ja se sab, es lo tocasons del Pep, á qui'ls llenols se li haurán arrapat á les anques.

Sos impacients companys trauhen sovint lo nas al portal per veure si vé.

Al fi senten soroll de passos y veuen un'ombra informe que's va atansant.

Será ell. Ell es, en efecte.

—Ja no havíam de ser tu'l toca-tardá.

—¿Quína hora es? Ara tot just acaban de tocar los dos quarts.

—Dexemho estar: ¡anem!—

Ma germana no'm dexá durant los preparatoris de la marxa. Ella volgué ferme la molsosa truyta y guarnirme lo meu morralet sens descuydar cap de les menudencies que poden adornar un menjar de campanya, conforme á mos gustos, que li eran prou coneguts.

¡Ah si li hagués estat bé! prou hauria vingut á formar part de la colla, sols per estar aprop de mi alguns moments més. Malgrat la fredor de la matinada, nos seguí ab la vista posada al brançal de la porta, fins que ben prompte nos perderem per ella en la negra fosca. Gisclá la porta de casa, mentres nosaltres comensavam nostra ruta. ¡Pobre germana, com m'estimava! ¡Tan bona com era! ¡Y morir tan jove!

* * *

—Hi há algú que vulga muntar á cavall?

—Fa massa fret.

—Millor anirèu á peu.

—Donchs avant.—

Y ab los tapaboques entortolligats al coll fins á tapar les orelles y la boca anavan, los quatre, camí de Pontils seguits del ruch, que jo menava.

Lo día prometia bé.

Brillavan los estels en lo cel negre; á solixent apuntava clarament lo día. Ni una brometa en l'espai; l'ayre fresquet, glassador; la gebra blanquejava per tot arreu, augmentant la celistia y la llum matinal.

A punta de sol arribavam al bosch. Prou s'iluminaren de sa llum los turons vehins; mes nosaltres no podíam gosarlo. Sols á la ubaga podíam trobar lo que cercavam. ¡Molsa ray! á tot arreu, y bonica y de tota mena. Ab poca estona n'omplirem los corns; mes desseguida ne trobavam de més bonica encara, y llansavam part de la primera, perque'ns dolia dexar la mellor.

Tot buscant la molsa, ullarem la rama que feya per nosaltres, dos ó tres pinets, dos enormes matas de boix grevól y dues simètriques sibines que no hi havia més que mirar.

Si haguessem volgut podíam á mitj día ser á casa. Mes no era cas de perdre un día de camp y'l gust de dinar al bosch perfumat ab l'olor penetrant del espígul, del pí rehinós y de la suau sajudida.

Al grat calor d'un recés ben assoleyat, al peu d'aspra singlera, al bell costat d'uns pins enormes de negra y agullosa fulla, extenguerem damunt de l'herba nostras abundants provisions, ferem de totas una massa comuna y'ls hi ferem bona honra ab lo delit propi de la juvenut estudiosa y sense quimeres, que ha fet una bona passejada pe'l bosch en un bon día d'hivern.

A quarts de tres arribavam al poble, dexant de passada en la nostra iglesieta lo fruyt de la nostra excursió, per posar má desseguida á la construcció del pessebre.

* * *

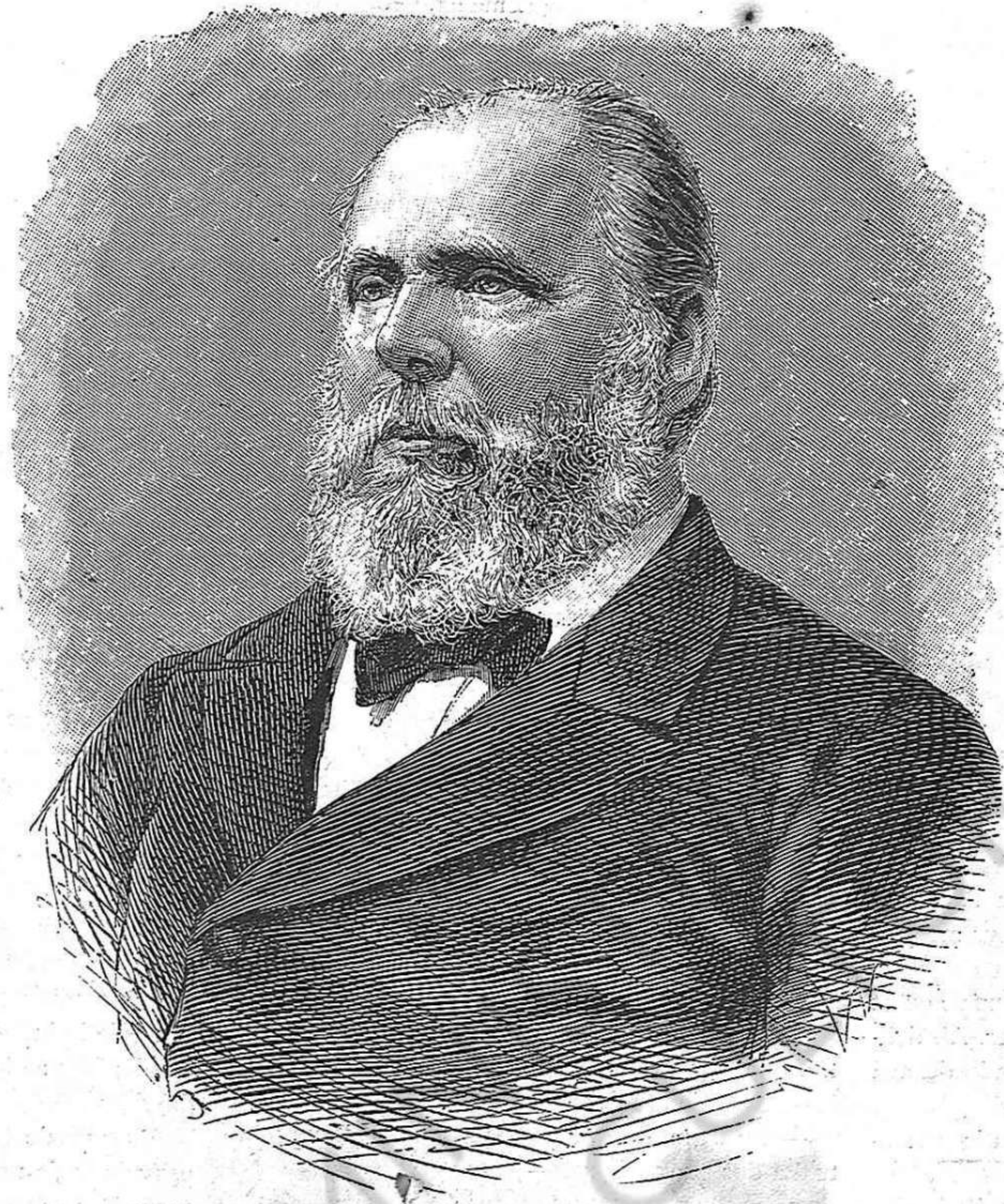
La iglesieta dita, extremadament pobre, tenia un sagristá que servia per pura devoció, sens plányer treball ni certs petits recursos que per altra part no li costavan diner.

Era un bon home, mes d'un carácter extrany. Era la matexa puntualitat; tot lo que li faltava de pretesa en les cames, puig era vell, li sobrava d'atenció y de memoria. No's doná lo cas de que faltás per sa culpa ó negligencia cap dels petits adminículs necessaris al culto ó al servey de la iglesia. Ab tot pensava y tot ho tenia al punt molt abans del hora que s'havía de menester. Lo capellá podia quedar descansat sens cap por que faltás res. Axò sí, tot ho tenia posat en son lloch ab ordre inviolable.

Al primer estudiant que veyia en lo poble en las vacaciones, ja estava fora de sí.—Ja venen los mals esperits, no's poden aguantar, son la pell de Satanás. Tot ho regiran, tot ho trastornan, tot ho tiran de dalt á baix, tot ho fan malbé. Jo no sé com M. Miquel los hi comporta. Trauhen los sants de les capelles, clavan claus á tot arreu, fins al daurat de altar; tot ho embrutan, tot ho destrossan, sembla que ho han de pasar tot á foch y á sanch. La malicia no'm fuig del cos desde que arriban fins que sé que son fora. Ja li he dit á M. Miquel: si ells me han de trasvalsarho tot, no vull servir més, al menos fins que ells serán fora. ¡Ni may que tornessen! ¡Jesús, perdoneume!—

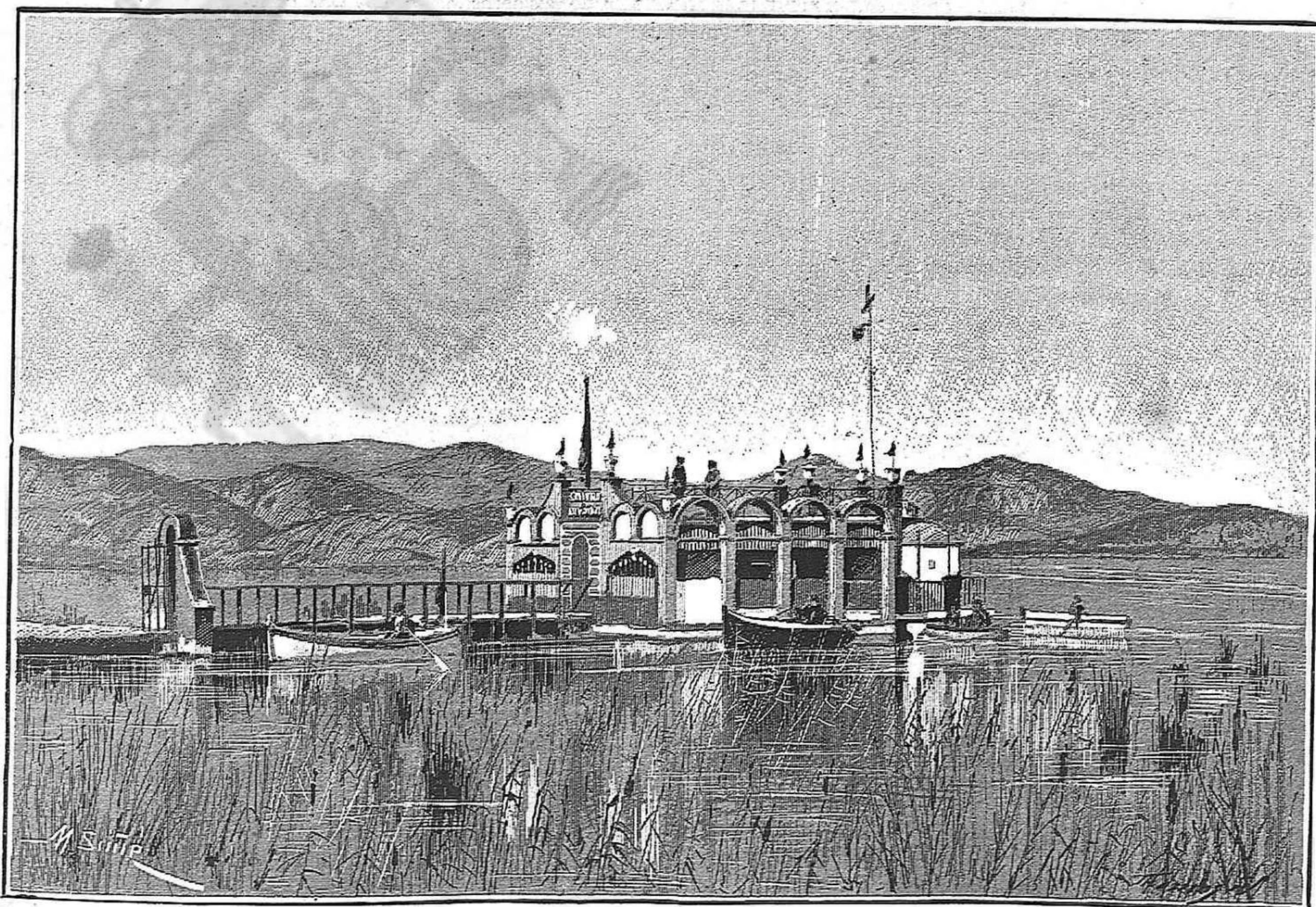
Y verament lo bon home passa una febrada totes aquelles festes. Nosaltres eram uns revolucionaris y ell lo més recalcitrant conservador. Com més ell rabiava, més reyam nosaltres, y per més riure més procuravam ferlo enrabiari.

Totes les fustes velles de l'algorfa, totes les pedres dels voltants de la iglesia, tots los draps vells y nous de totes les calaxeres y armaris, tot feya cap al presbiteri per transformarho en montanya ó per tapissar les parets. Allá ahont no arribavan los draps, suplían los grans llengues de paper d'estrassa,

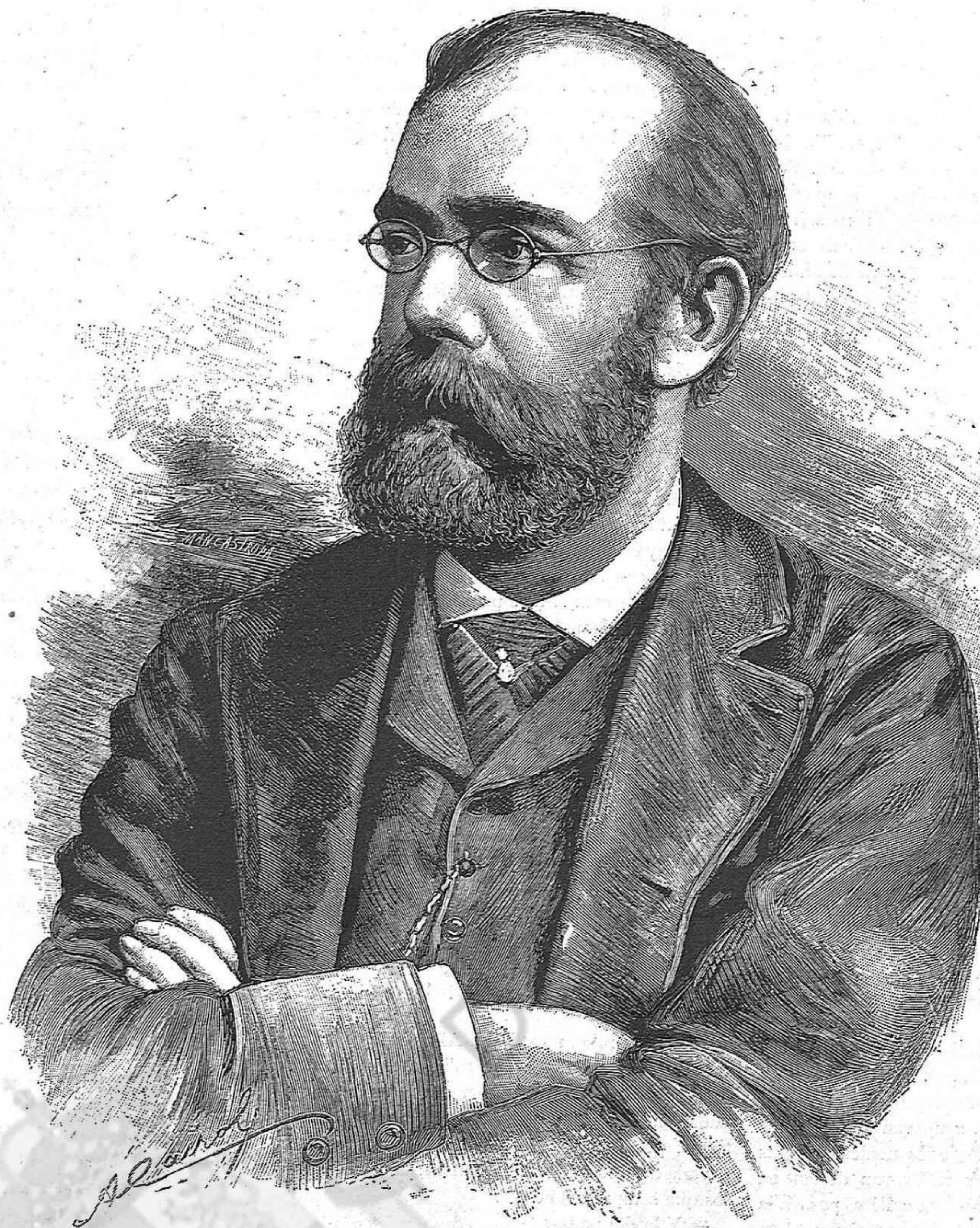


GUILLEM III, REY D'HOLANDA

† lo día 28 de Novembre passat.



BANYOLAS. L'ESTANY Y'L PABELLÓ DEL SALVAMENT DE NÁUFRECHS



ROBERT KOCH

que aspergíam després de mangre y cals dextats ab aygua. Venia després la colocació dels arbres y de la molsa, de la Verge, de San Joseph, dels pastors, del ramat de cabretes.

Tot axò s'havia de fer ab poch més d'un día. No cal dir com anavan les calaxeres, los armaris, ni com estava la sagristia, les escalés, lo camaril. Talment semblava un saqueig.

Lo día de Nadal, á les dues de la tarde, tot estava á punt. Llest lo pessebre, escombrada la iglesia, ensajat lo cant, á peu d'obra los instruments, nosaltres brandant les campanes.

Desde'l campanar veyam los dos camins que exint de la vila fan cap aci. Prompte comensan á veureshi figures movibles y negroses que avansan y s'acostan: les figures se multipliquen, ja son grupos, allí ja semblan una professó. La iglesia s'omple de gom á gom. Avuy, com cada any per tal diada, la parroquial cedeix la paraula á la nostra; hi venen tots los capellans sens faltarihi lo senyor Rector.

Ferit y tot com estava, s'hi feu portar á brassos lo pobre senyor Biol, metje jubilat de la vila. Cap any hi havia faltat, agregantse ab pler al chor dels cantadors voluntaris, entre'ls quals feya sentir sa veu sonora.. Llavors hi anava per ses cames: no era

cas de faltarihi enguany, encara que invàlit, puix ell, prou amich de la saragata tota sa vida, sabia que hi hauria ferrets, picarols y castanyoles, y que s'estrenaria un trisagi á dos chors de gran efecte.

L'haurían vist en lo chor, encorvat pe'ls anys y pe'l mal, assegut en un banch respaller, seguint encara ab son cos baldat los moviments del compás. La alegría de la festa, com una guspira de foch, li donava un poch de vida y li feya rodolar llágrimes per ses fluxes y caygudes galtes.

Passarian per sa memoria los anys de sa juvenesa, en que havia sigut escolá de la matexa iglesia; se recordaria de les mil diablures que havia fet en aquella época, y que en sa vellesa se complavia en relatar; pensaria com tota sa vida havia sigut un dels més asíduos concurrents de la iglesia, cantador indispensable é indiscutible de les profecies de Jeremias en les festes de Setmana Santa, tenor en lo cant á veus del Benedictus, portador d'una barra del tálam. Y ara, al veure que revivia l'antich esplendor de sa preferida iglesia, mercès á la estudiantina, de que també ell en altre temps feya part; al sentir la novetat del trisagi á dos chors, formats per los estudiants reforçats per nombrosa colla d'aficionats, guiats per les dolces veus del *armòniun*,

en alegre companyia de picarols y castanyoles, lo bon home estaria en la gloria. Fou per ell la darrera festa (R. I. P.).

—¿No s'ha de fer la neulada aquest any?

—Es clar, home.

—¿Quin día?

—Tots son de festa per nosaltres; però lo mellor seria diumenge.

—Está dit, diumenge les neules.

—¿En quina casa?

—A casa nostra no farem nosa á ningú. Mes ho diré á la familia; en tot cas vos daré resposta, que será que sí.

—Ja'ns veurem.

—Pare,—diguí al meu:—voldríam fer neules.

—¿Que no tens quartos?

—Vull dir si les podrém fer aquí.

—Molt content que les hi fassau. Mes mellor será que les menjèm tots junts ab la familia: tu convidahi als companys.

—Nosaltres deyam de ferles diumenge.

—Bon dia: donchs s'ha diumenge, acabat lo sopar.

—Mare,—deya la germana,—¿quanta farina comprarèu?

—No ho sé; serèu molts; hem de convidar a la germana, al seu home y quitxalla, a la familia de la jove, los estudiants, sens contar los de casa. Serèu una vintena. L'adroguer mateix te dirà quanta farina haurèu menester, poch més o menos. Val més que'n sobre. Que't doni també lo sucre corresponent, y unes quantes gotes d'esprit de llimó, que't tirarà al mateix sucre. Que't diga quant val tot junt.

—¿Y canyella?

—No cal.

—Donchs hi vaig.

—Pregunta quants ous hi posarèu, y dígal-li si farà'l favor de dexarnos los neulers.

—Está bé.

Al cayent de la tarde del diumenge, al tornar de la funció pastoril de la nostra iglesieta, les dones de casa, després de mudarse la roba, arremangades fins al colze, feren la pasta de les neules.

Damunt de la taula de la cuyna hi havia una enorme cassola; a un costat la cistella dels ous, al altre la coxinera de la farina, darrera la paperina del sucre.

Comensan per trencar ous tirant clara y rovell a la cassola. Los debaten com qui vol fer una truyta; hi tiran de poch en poch la farina, mentres se va remenant sens parar; hi afegexen lo sucre; al fi hi posan aygua fins a reduhirho tot a una pasta líquida. Y está fet.

Mentres sopavam cremavan en la llar una grossa pila de astelles de roure destinades a fer brasa per coure les neules.

No'ns havíam alsat de taula quan comensaren a venir los convidats. Calgué apartar del foch lo vell escou, puig lo rotlle debía ser avuy molt més ample. Tocant a la pedra del foch, ocupavan son lloch los tres destinats a la fabricació de les neules, asseguts en sengles cadires y que's rellevavan de tant en tant. A la dreta, lo qui ab una cullera posava la pasta als neulers; al mitj, lo qui'ls manejava; a l'esquerra, lo qui de calent en calent caragolava les neules entorn d'un canó de caña y les posava en la blanca panistra.

Bromes, qüentos, histories del temps antich, jochs de prendes, endevinalles, entretingueren la llarga estona destinada a la confecció de les neules.

Al fi vingué la repartició d'elles, amarantles de tant en tant ab un trago de la boteta del recó.

La veritat: aquesta neulada no'ns satisfeya als estudiants; hi havia massa gent de seny: volíam més llibertat y broma a la nostra moda.

—N'hem de fer una tots sols.

—Es clar, home; ¿quin dia?

—¿Per cap d'any?

—Per cap d'any.

Y vètenaquí, a la tasca, lo dia de cap d'any.

També hi hagué qüentos y bromes y saragata. Mes devall de tot axò'ns interessava a tots un petit drama secret, quin desenllás debía ser una monumental rialla. ¿Qui enganyaria a qui? Vetaquí la qüestió que a tots quatre nos preocupava.

Jo portava al botxacó del gech un grapat de sal per tirarne un bon pessich en la pasta ja posada en los neulers lo més dissimuladament possible.

Presumia sens judici temerari que mos companys s'ingeniarían si fa o no fa com jo mateix.

La broma seguia animada; ningú hauria dit que nos preocupassem de res més que d'ella. Mes ningú

dexava de vista ni un moment los neulers y'ls que fabricavan les neules.

Al arribar la meua hora, fico la mà a la butxaca de la sal, y com si volgués traure lo mocador, traquí ab aquest lo corresponent pessich de sal, y maniobrant llestament ab los neulers, la sal caygué en la pasta com volía.

Lo tino del Esteve, tot serio, interrompent la conversa, diu:

—¿Escolteu! ¿vos heu descuydat de posar sal a la pasta?

Un concert general de rialles festejá ma torpesa y ensemps l'acudit del delator.

Quan ma neula sortí dels neulers, tothom hi clavá la vista per descobrirhi qualsevol senyal que la pogués distingir de les altres. Era *vitanda*, no tant per ingrata al paladar, com per acusar de tonto al que se la posaria a la boca y ferlo víctima d'un tip de riure.

Vingué l'hora de menjar les neules: llavors tots los ulls mirant la cara dels companys, per veure si ab la ganya o ab lo llensar la neula podia descobrirse qui era l'enganyat. Entre tant la broma seguia animada com si no's pensés en res més.

Les neules s'han acabat y ningú ha pogut notar res. Tots sense excepció havíam fet la nostra trampa. A algun altre a més de mi li veyerem fer clarament sent objecte d'una indirecta tan transparent com la que'm dedicaren. ¡Y ningú havia donat la més petita senyal!

Nos miram admirats l'un al altre, y després de breu silenci, una sonora y general rialla ressona per tota la casa.

—¿Com pot ser?—deyam.

—Jo,—diguí,—hi he posat bon pessich de sal.

—Jo també hi he posat sal en altra.

—Jo hi he posat tabaco de pols.

—Jo hi he posat un pedás d'indiana.

—La de tabaco ningú se la pot haver menjat: es impossible.

—Donchs m'ha tocat a mi. Al tastarla, ja ab prevenció, com totes les que m'he menjat, he notat desseguida l'engany. Com sempre'n tenia una falçada a la falda, l'he dexat caure al munt y l'he substituït per un'altra. Aquella ja a terra després de haverla destrossat disimuladament, junt ab los trosos que sempre cauhen.

—¿Y la del pedás?

—Axó no's pot amagar, ni's pot haver menjat, y si es a terra sabrèu qui l'ha mossegat.

—A mirarho.

—A mirarho.—

¡Oh! lo pedás no's trobá en lloch, ni devall de les cadires, ni darrera, ni en cap part de mon.

—¿Que no podria ser que'l menja-pedassos se l'hagués ficat a la butxaca? A escorcollar.

—A escorcollar.—

¡Justicia de Deu! Lo pedás, que encara portava trossos de neula, se trobá en la butxaca del que havia fet aquella trampa.

—Aquí tenim al criminal,—digueren los tres esclafint la rialla. Y l'altre, tot sorprès:

—Vos juro que no m'ha tocat a mi. Ha de ser aquest tino que tenia al costat qui me l'haurá posat al botxacó. A ell, a ell li ha tocat; ell es qui ha de pagar la festa.

—La festa l'has de pagar tu que tens a casa lo cos del delictes. Si ell te l'ha posat, al menys proba que sab sacudirse les mosques.—

Després dels de goig venen los de dolor.

Lo dia 3 obertura de classes.

Cap a Vich falta gent. ¡Ab quina peresa!

Ab lo cap plè de recorts, ab lo cor plè d'emoions, ¿qui's posa altra vegada a l'aspra cadena del estudi? Després de cada vacances nos deya ab molta rahó lo catedràtic en llatí macarrònic: *post*

festum poestum. Poch a poch nos hi anirèu acostumant. Entre tant esperarèu les de Pascua.

RAFEL SANS D'URPI.

ENTRE FLORS

Parvus Dominus et amabilis nimis.
(S. Bernat.)

Encara es petit, petit
l' Infant de la Gloria,
petit com un lliri blanch,
bell com una rosa
dels rosers ab que en abril
Jericó's festona.
La Verge sembla 'l roser
quan al braç lo porta,
quan lo porta vora 'l riu
a esbandir la roba.
Per esbandirla millor
sobre l' herba 'l posa
entre mates d' iris blau
y margaridoies.
L' Infantó somriu,
la Mareta plora.

Gira al Fill dels seus amors
sos ulls de coloma
cada volta que s' ajup
a la rentadora.
Lo veu en somni suau
cóm dorm y reposa
al peu d' un arbre d' encens
que li fa bona ombra.
De genolls un Serafi
sos cabells esflora;
voldria besar son front,
voldria y no gosa,
veyent que en son jas florit
l' amor lo deixonda,
fentli estendre sos braçets
al ayre del Gólgota.
Al péndrela Ella en los seus
de Mare amorosa,
a creu estampada ha vist
en son llit de molça,
com firma que 'l Deu infant
en la terra posa.
L' Infantó somriu
la Mareta plora.

JACINTO VERDAGUER, Pbre.

UNA NIT DE NADAL

MEMORIAS D'UN SENYOR MESTRE DE LA PLANA DE VICH

Aquell any no hi havia volgut anar a passar festes a casa. Sá-com-llá, ja no hi tenia'l pare. (¡Deu l'hage perdonat!) Y'l meu germá y la jove ja sabia el Deu-te-guart que'm darián veyent arribá'una boca més.

No'm volia tornar a sentir allò de «¡Ja ets aquí, estudiant, acaba-casas?» que m'havia dit al istiu aquell grandessás del germá de la jove.

Melló'ho passaria a *La Roca*, que era una bona casa, ab uns amos que ja hi pendria axís tots los rectors, quan vage per vicari.

Fins en Joanet, qu'era'l segon y'm demostrava afició, m'ho havia dit:—Senyor mestre, no s'en vage. Ja veurá quinas festes més trempadas.—Y m'havia explicat tantas grandesas, que la boca se'm feya aygua.

Y encara aquell any bé seria altra cosa, perque

hi havia d'havè'l germà de la jove; que, com la Marieta, la noya, era ja casadora y qui sab lo goig que feya..... no se que's deya si s'arreglaría..... ò's volia embastar.....

Vaig quedarme.

Però, es allò: «Per Pascua y per Nadal, cada ovella al seu corral», y «uns nexen ab estrella y altres ab esquella». Lo certus es que n'hi va haver prou que jo hi fos, perque la gresca y la alegrí's tornessen aygua-poll.

Ja veurèu si va ser ben senzill.

Tots los de casa, amos y servey, masovers y servey dels masovers, eram reunits á la cuyna, menos la Munda, que s'afanyava á abocá'l llexiu á l'ayguera per rentá'ls plats de sopar, y la Roseta, qu'era á baxar la perolada als porchs.

Ab duas brassadas de garrichs, en Sidru havia fet una xera, que las flamaradas arribavan al cim de la xemeneya; y, entreversada pe'l damunt de las pedras, hi havia posat una soca de roure sech que feya un pam de gruix, un tió que faria brasas, al menos per vuyt días.

En Jep, que era'l mosso del carro, va agafá'l morter de las picadas, lo va posar una mica de boca al foch, se va asseure en un recó de banch, y ab lo morter damunt de las camas, va esgranarhi, xafant los grans d'un á un, una grossa cabessa d'all; hi tirá un rajol d'oli ab lo cetrill de llauna, y remena que remenarás, ab la maneta de fusta, s'veya que estava prou carregat de paciència per fer un plat d'alioli, si no's descuydava de remená'al revés y'l negava.

Un gros pilot de butifarras, penjadas á la xemeneya, ab la seva lluhenta bermellor avivavan los rencors de la revenja contra l'oli y'l bacallá de tot lo día, y acabava de fer badá'l pahidor, desconsolat pe'l dejuni, l'oloreta de las cocas que la Francisca allavoras mateix pujava bo y exidas del forn. ¡Quína destrossa'n farían quan toqués la mitja nit!

Varen entrar la Munda y la Roseta, ja llestas de la feyna, y al cap d'un xich, la Marieta ab la jove y'l germà de la jove, en Sidru ab la Francisca, en Jep ab la Roseta, l'hereu ab lo seu pare, jo ab en Joanet, y allá en recó, reventantse de riure tot sol, en Janot, se va armar una saragata del diastre.

En Janot, lo pobre beneyt que l'amo feya poch havia pres per mosso, per fe'una obra de caritat, va esclafir tant forta rialla, que la jove, molt amorosa ab lo servey, va dirli:

—¿De què't rius ara, Janot? Ja te'n deus pensar alguna de las tevas.....

—Me'n recordo—responia en Janot—que aquesta matinada.....—lo riure no li dexava dir tres paraulas seguidas.....—al hort, he trobat..... la gallina negra..... tota ajocadassa..... y li som rebutat un terròs..... y ella..... ha pegat á fugi'..... ¡ab un pet de catascas!—y las riallas li feyan caure las llágrimas cara avall, y tot lo cos se li retorcia.

—¿Axò't fa riure, talòs?—va dirli l'amo; y tot seguit continuá:—Ara, abans de comensar las cantadas, resèm un *Pare nostre*, perque Deu assistexi als que aquesta nit no sían tan felissos com nosaltres. *Pare nostre*.....—

Encara no va se'acabada la oració, que'l Sidru y la Francisca, tots dos plegats y ab un gran pich de veu, varen comensar la cançó

«Pe'l desembre congelat.....»

y al instant mateix, en Janot, trencant en sèch la rialla, y mirantse ab uns ulls tots espantats als que cantavan, y tapantse ab las mans las orelles, va axecarse del seu recó, y ab uns grans crits de «¡mare! ¡mare meva! ¡ay, ay!» arrancá á fugir ab tota la fúria, com si una mala bestia l'hagués pessigat.

Tothom li va corre'al darrera, per veure què tenia, y al cap d'una estona de cercarlo, l'trobaren estés com un mort á la cort de las eugas.

Per ordre del amo, en Jep va correr desseguida

cap al poble á buscá'l senyor Rector, y en Sidru per acompanya'al metge.

Quan va arribá'aquell, en Janot, á qui havían portat al llit com un trouch, s'havia revingut; però mirava á tothom ab un esverament que estemordía.

Després lo metge va dir que era estada una forta crisis cerebral que'l podía haver dexat al siti..... que semblava conjurada..... mes, com podía repetir-se.....—fassen aná á buscá'aquesta medicina, y si de cas, ja'm tornarán á buscar, ò sinó, d'aquí demá dematí, si Deu plat.—

Lo senyor Rector, quan va ser fora'l metge, va dir:

—Estich cert que no se li repetirá si hi há aquí molta quietut y ningú parla de res de Nadal. Lo que al pobre Janot ha donat tant gran tropell, es haver sentit las cansons que diheu haver comensat. Jo, pobre de mi, n'inch bona culpa; no vaig pensá'á dirli, senyor Ramón, la causa de la desgracia de aquest pobre minyó..... Però, anèm, dexèmlo ben quiet, que's quedi un á vetllarlo, y anèm á la cuyna, que jo tremolo com una fulla..... ¡fá tant fret aquesta nit!..... allá us explicaré lo que de segur deu ser la causa del trastorn del pobre Janot.—

Tornarem á la cuyna, si bé ara tots mustis y neguitosos, y'l senyor Rector va esplicarnos aquest pas de la vida d'en Janot:

—Fá poch anys, en Janot era'l minyó més axerit y treballador de tota la montanya, y l'alegría y sosteniment dels seus pares, ja vells, y de sas germanas, que s'estavan á la masoveria dels Grapins, una de las mellors casas del nostre terme.

Va venir la quinta, y no hi hagué remey: se'n va haver d'anar.

¡Conteu quin trastorn en aquella casa!

Lo pobre del seu pare reprengué'ls jornals d'anys arrera per sostenir las terras; la mare y las germanas feyan més del que podían, y anavan aguantant la casa, esperant l'anunci venturos de la tornada d'en Janot.

Un día'l secretari del poble, que devegadas veyá algún diari, va trobar al paré d'en Janot y li va dir: «Podria ser que no tardessee á tornar teni'al vostre fill á casa. Veig que'ls diaris diuhen si's tracta de llicenciar.....»

«—¡Deu y la Verge Santa vulgan que no t'erris, Sèbiu. Déxam corre'á dirho á la Mariona y á las noyas, que'n pendrán coratje!»

Y era de debò: en Janot havia rebut la llicencia per aná á casa á esperar que'l demanessen una altra, que per allavors no calia.

Prou va tenir feta una carta per ferho saber á casa seva; però va pensar: «¡quina alegría y quína sorpresa si arribés sense dir res!», y seduhit per aquesta idea, se posá en camí per arribarhi la vigilia de Nadal.

¡Ab quína afició caminava! Ell era llarch de camas; però'l camí també ho era de llarch y'l fret li feya passar algunas estonas pe'ls hostals del camí.

Va fer un xich tart. Li faltavan encara tres horas de caminar, y entre ser tart y'l cel núvol, ja se li havia fet ben fosch.

No volgué deturarse. Camina que caminarás, al cap d'un xich se posa á nevar. ¡Ab uns borrallons que queyan!

No veyá pas hont posava'ls peus; però ab dalit y afició caminava com un correu.

Va veure una casa..... s'hi acosta..... Era á ca'n Tays, un vehí dels més prop de casa seva. No més li faltava un quartet.

Segueix endavant, y en los resplandors del seu cor exaltat, veyá ja al seu pare rejuvenintse d'alegría, sentia'ls extrems de goig de sas germanas, y ja s'hi trobava que sa mare se li tirava al coll y l'arrosava ab sas llágrimas, dexantli torná á sentir aquella veu que de tant temps anyorava.....

Distret, potser, por aquestos afalachs del pensament, y enlluhernat tal vegada per la neu que ja cobria'l camí, posá'l peu en fals y cau en la torrentera..... Quan vol axecarse, una cama no li vol seguir.

No s'espanta, ell vol arribarhi.

Allá hont ha caygut be prou que ho coneix: es lo torrent dels Grapins, que trenca'l camí á un tirat de pedra de sa casa..... Sí, ja'n veu las llums..... ja'n sent las cantadas que altres anys ell ajudava ab sos espinguets, reunit ab los amos y'ls de casa seva á la cuyna de dalt..... fins li sembla que sent la veu de sas germanas..... y arrossegantse, perque la cama no li vol seguir, ab un gran mal que li fa.....'s va acostant, acostant.....

Ja arriba á la porta de la llissa..... Los gossos lo lladran..... Busca un roch, y dona grans cops á la porta..... Escolta, y'ls gossos lladran y á dalt cantant..... Torna á picar..... y crida: «¡Mare! ¡mare meva!.....» Los gossos cop de lladran, y á dalt cop de cantar..... La cama'l mata de mal..... lo fret l'enarcará.....'l cor se li tapa..... ¡ja no sent res!.....

Al cap d'una estona, com que'ls gossos no paravan de lladran, sortiren los mossos ab las escopetas, y al fi trobaren allí extés, gelat, al pobre Janot.

Mentre l'axecan, una criada tafanera, que desde el porxo havia sentit: «¡Es en Janot!», corre á dirho á dins.

La pobre mare d'en Janot corre cap á fora, y al veure al seu fill en tal estat, va agafarli tant gran trastorn, que va caure morta al peu mateix d'en Janot. Al acte, aquest se revenia..... lo primer que veu, sa mare; s'hi tira al damunt..... la estreny..... la veu morta..... y fent un gran crit de «¡Mare meva!» s'hi queda abrassat, sense sentits.

Ab treballs lo desagafaren y'l portaren al llit.....

Va estar malalt una llarga temporada. Al cap de vall s'adobá; però sempre més s'ha quedat beneyt.

Ab malalties y desgracias, la casa se'n va aná á terra.

Lo pare va morir. Las noyas s'hagueren de llogar per criadas, y'l pobre beneyt, per la caritat de vosté, senyor Ramón, no ha d'anar de porta en porta.

Si jo hagués explicat axó abans, potser hauríam estalviat los treballs d'aquesta nit, y no'ns hauríam exposat á causar una desgracia.—

Va acabá'l senyor Rector, y tots teníam las galtas mollas de llágrimas.

L'endemá, las butifarras, totas secallonas, penjavan intactas de la xemeneya; l'alioli era negat, y las cocas secas y arronsadas.

Lo pobre Janot anava mellor, gracias á Deu.

Vich, 26 de desembre de 1889.

LA NOVA ERA

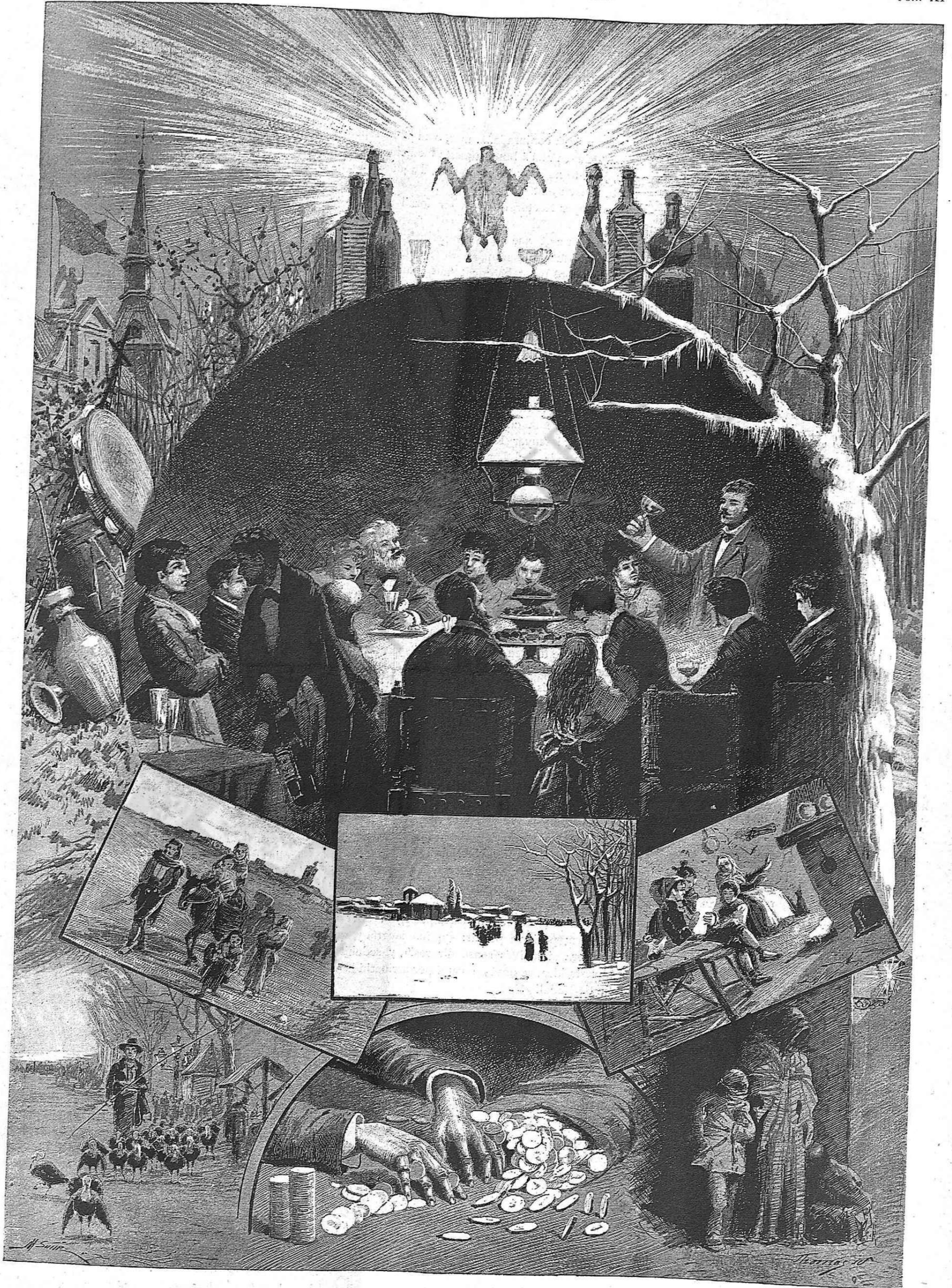
(Continuació.)

XX.—LO DESCONEGUT.

Deixem corre'ls successos polítichs d'aquella época, puig no fan á nostre propòsit; deixem també á la Concepció y al senyor Francesch corrent desesperats en lo cotxe de un lloch al altre á fi d'alcansar la llibertat del Enrich; y anem á trobar á n'aquest presoner á la torra de la Ciutadela.

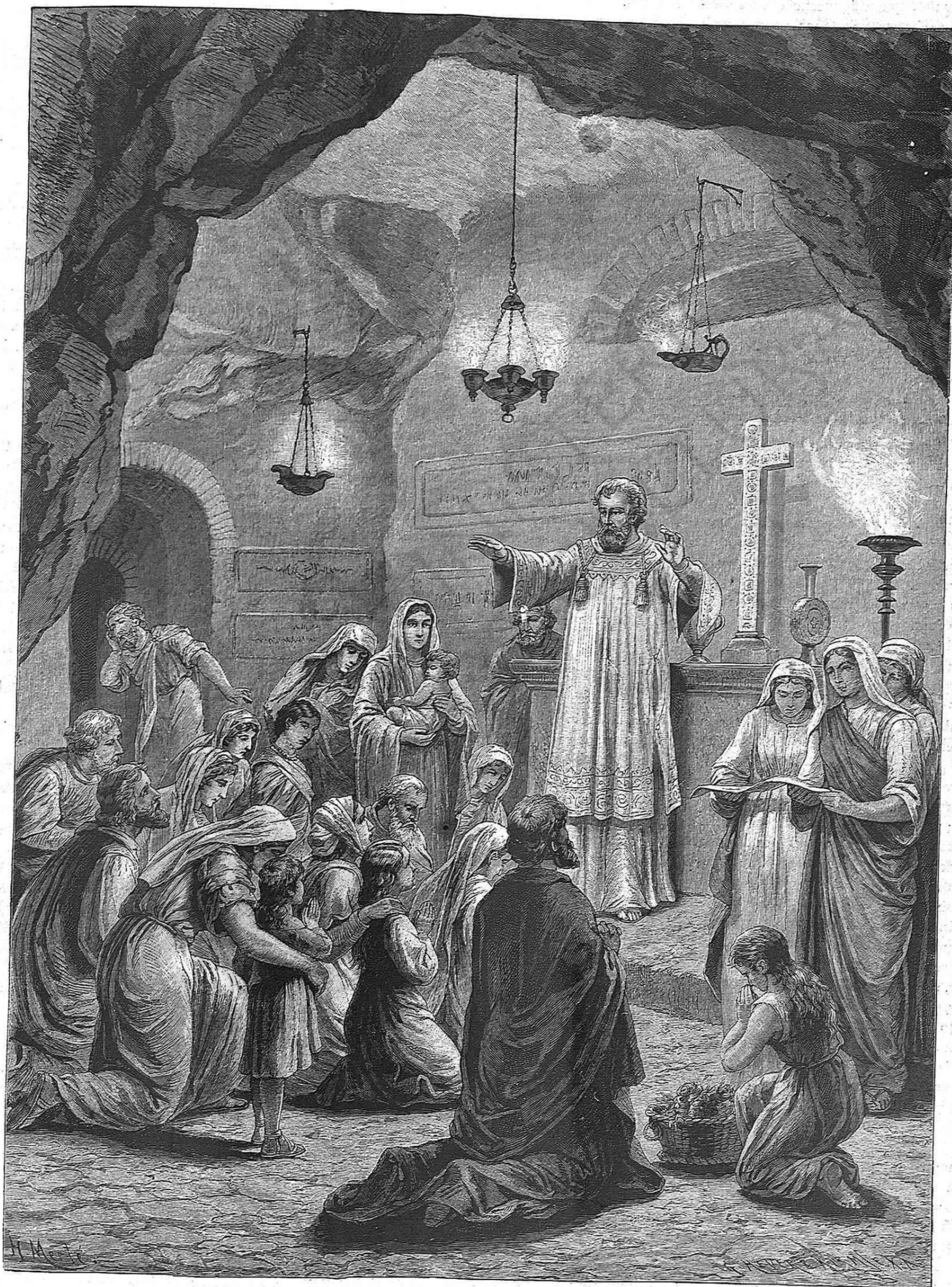
Un cànter de terra plé d'ayga y un llit de pots ab una máfega componían tot lo parament del lloch que se li destiná, y ell, al véureho, va demanar que li deixessen dur de casa seva un llit y algunas altras cosas; però fou casi inútil la petició: sols á forsa de grans prechs li permeteren ficar una cadira, llensols y abrigall per dormir.

¡Que trist havia de ser per ell trobarse fóra de la



NADAL

—LO GALL.—LA NIT DE NADAL.—A CASA AB LOS TURRONS.—LA MISSA DEL GALL.—LA DÉCIMA.—LAS VÍCTIMAS.—¡LA GROSSA!—SENSE NADAL...—
per Mariano Suñé.



LOS PRIMERS CRISTIANS

família, tot sol y dins de una faixa macissa de pedra, rebent l'ayre y una claror tota morta per entre'ls ferros d'un reixat espés! Y era més dur encara no sobre alló quan hauria fi, ni si termenaria ab la llibertat ó bé ab la forca.

L'Enrich, per més que sa ignocència li des serenitat, no podia conformarse ab sa mala sort, y no li va esser possible ficarse á la boca res del menjar que li enviá sa muller. Passejava amunt y avall ab desfici; s'asseya; després guaytava per entre'ls ferros l'espessa nuvolada, escoltant los udols del vent y la ramor de la pluja que, feya alguns días, no parava may, y acabava per ajaures impotent y abatut. Cap al tart, com lo fret se deixá sentir més, va cloure'l porticó probant d'adormirse; però l'aconseguí despert lo toch de retreta. Després, comensava d'agafar un son intranquil, quan vingué á despertar-lo un soroll com lo d'una clau que gira.... S'obrí la porta, y una figura alta aparegué duhent á la mà una llanterna.

Lo presoner saltá del llit, y'l desconegut, posant á terra'l fanal y un farcell que duya, va saludarlo.

—¿Quí podia esser, que á tals horas se presentés en semblant lloch?

Un home de rostre simpátich y mirada franca, que duya un bigotí llarch y blanquínos y vestia gorra y abrich de militar sens cap insignia.

—Vosté déu estranyar ma vinguda á tals horas. ¿No es veritat?—li digué.—Peró no's trastorne, que vinch de pau.

—Ben vingut sia. ¿Vosté tal vegada estaré encarregat de ma defensa?—feu de resposta en Dalmau.

—¿Defensa....? Una cosa coma aixó; però no me l'ha encarregada ningú.

—De totes maneres li agraeixo; però dech dirli que jo sò innocent.

—Ja ho sabia; però vinch.

—¿Y no sab de qué m'acusen?

—De conspirar contra'l rey y á favor de la Constitució.

—Es un fals testimoni. Jo may he pres las armas sinó per defensar la pátria, y no m'he barrejat ab qüestions de partit.

—Sè que vosté ha sigut un militar digne y valent; però m'interessa la seva persona.

—Gracias; però no he fet més de lo que debía.

—Gran cosa es aixó; no tothom pot dirho tant alt.... Mes, deixant estas rahons en banda, ¿vosté déu estar malament aquí?

—Afigúresho.

—¿Y voldria surtirne?

—Ni cal preguntarho. ¿Quí es que no desitja ser lliure de las sevas accions?

—Donchs, si'm creu á mí, podrá escaparse.

—Gracias,—lo pres va respóndreli mig agrahit y mig ofés.—Jo no sò un criminal per fugir; y aquí espero l'hora en que'ls mateixos que m'hi portaren me dongan la llibertat.

—Per'ensenyarli de ballar á la corda,—va respondre irónicament lo desconegut.—Si li agrada semblant exercici, jo no puch oposarme á la seua voluntat.

—Peró no havent dat motiu.... Vosté, segons se veu, está enterat de tot açó; dígam lo que hi haja, fassam aquest favor,—pregá l'Enrich alarmat.

—N'estich més al corrent encara del que's pot creure. Sè que la senyora de vosté no para de corre; sè que s'ha agenollat als peus del general; sè que fins ha vist á son parent Villablanca; tot ho sè, fins que don Enrich Dalmau, si no fuig, ara que se li presenta ocasió, anirá á morir á la forca sens remey.—

Estas paraulas foren ditas ab tal seguretat, que al qui las escoltava se li adressaren los cabells. Lo militar continuá:

—Vosté no es home de experiencia, puig si ho fós, lo que li passa'l tindria més desesperat. ¿No veu que ara no s'hi miran gens á matar un home? ¿No

coneix que hi há qui li vol mal? Vosté creu que tothom es bo, y s'erra.

—¿Peró fugir....!—exclamava'l jove entre la por, la dignitat y'l dubte.—Jo no he fugit may del enemic en la guerra ni he de teme res de la justícia humana.

—Oh, aquests són enemichs d'altra mena, que'l que vosté combatia; no's presentan cara á cara, sinó á trayció. Lo causant de la seva desgracia pertany á la familia, es parent de la senyora de vosté. Es,—va seguir, recalcant los mots;—aquest Villablanca en qui vosté déu confiar y al qui s'ha dirigit avuy la senyora. ¡Bon padrí cercan! tant se valdria ficarse á la gola del llop.

—¿Ell? ¿ell ha sigut?—preguntava admirat l'Enrich.

—Ell y no altre. Aquesta revelació la faig pera que's desenganye y prenga'l determini que li convé. Avuy pot ferho; demá tal vegada ja no hi será á temps.

—Donchs, sia com vosté diu, ordènem lo qu'he de fer,—deya á la fi convençut lo jove.

—Hi há un xich de treball; però, si'ns hi posem de gust, podrá enllestirse: s'han de tallar uns quants ferros d'esta reixa, los que sían necessaris pera donar pas á un home.

—¿Per allí he de baixar?

—No, senyor, vosté baixará per hont jo li diga; mes no perdem temps. Aquí hi há sis llimas de tres cayres manegadas: agafen una, y mans á la obra.—

Y anantsen los dos cap á la finestra, ab lo llum posat al mig y de cara á n'ells, comensaren á segar per totes duas bandes un barrot que venia travesser.

—Es fort açó,—observava'l desconegut treballant depressa;—mes no's planye las mans, y quan la llima no li talle ben dolç, fassela servir del altre cayre.—

Lo barrot quedá segat; mes no podia traures encara, perque'l tenian subjecte los que venian de llarch á llarch.

Las mans se'ls enbotilofavan á tots dos, y'l desconegut probá de treballar ab una serra xica d'arquet, la que va estalviarlos molta feyna; mes no hi pogueren acabar la seua obra perque va trencársels.

Ja tenian partidas las barras travesseras: las verticals ho estavan de part d'amunt, y al endret de baix, eran bon xich segadas. Lo militar tragué un martell d'entre las eynas que duya, y ab quatre cops y torce unas quantas vegadas ensá y enllá lo qu'era descalsat, n'hi hagué prou. Lo pas estava fet.

—¡Gracias á Déu!—feren tots dos assentantse.

—Penso qu'hem hagut de fer divuyt talls,—deya l'Enrich.

—Sí,—responia l'altre,—y lo demès que's necessita ho porto jo. ¿Veu?—afegí, mostrant una escala de cordas fetas ab telas blancas y de matalás.—La penjarém á la part de fóra y'ns ne durem la roba del llit.

Quan hagueren tret la palla de la máfega y tot va estar á punt, l'Enrich preguntá:

—¿Ara jo baixaré per la finestra?

—No, senyor,—va replicarli'l vell,—baixaré per l'escala.—Açó qu'hem fet, será pera cubrir las apariencias.

—¡Gracias!—exclamá'l pres.—¿A qui es que tinch d'agrahir un favor tant immens que'm torna la llibertat y la vida?

—Al Cel,—contestá'l benefactor obrint la porta.—Peró es precis callar, que'ns senten.—

Deixant tancada la presó y duhentsen la roba y las eynas, baixaren l'escala. Al ser al peu de la porta de la torra, lo desconegut apagá la llanterna dihent:

—Agafes ab mí, no'm deixes may, ó sinó's perdría ab la fosca que regna.—

Esta indicació era ben necessaria, puig la nit era tal que una persona de bona vista ab prou feynas arribava á afigurar vagament alguna cosa més que la negror. Lo vent continuava, mes la pluja havia amaynat.

Poch á poch, á las palpentes y agafantse per las parets, entravan dins d'un pabelló, que quan lo vell hagué encés llum se va veure que casi era desocupat; no més hi havia alguns objectes tirats á la bona de Déu, que no podían ser altra cosa que mals endressos.

—Ja estem casi fora de perill,—digué'l benefactor.—Ara es precis canviar de roba.—

Y va portarli un gech, una gorra y unas calsas de soldat y ademès unas espartenyas.

L'Enrich aná despullantse del trajo que duya y manifestant sa gratitud, no pogué menys de dir:

—Necessito saber lo nom de qui'm salva. Fássam aquest favor, dígame'l, y no l'oblidare en tota ma vida.

—Un nom no significa res; las bonas accions es lo que may déu oblidarse, pera que sían la norma de la vida. No's canse, perque será en va.—

Després de respóndreli estas paraulas, lo militar ajudá á vestirlo. Li feu treure las mitjas, semblantli cosa impropia d'un assistent, qu'era'l paper que volia representar, y, observant que duya'ls cabells á la moda, ell mateix va tallarl'oshi.

—¡Miserable Villablanca!—exclamava en Dalmau ab indignació,—per tu'm veig aixís. Lo títol de noble, voldria dir traydor, lladre, botxí, quan tu'l portas d'esta manera?

—Poch á poch,—va interrompre'l militar.—A vosté la passió'l encega. La dignitat, l'honradesa, la bonhomía, no son exclusiu patrimoni de cap estament social, de cap rassa ni de cap familia. Moderes, tinga calma, que, si un noble'l volgué perdre en altre temps y un altre noble ha repetit la mateixa vilesa, bè podria succehir que qui l'ha salvat descendís de prosapia il·lustre.

—Perdone, no sè lo que'm dich,—mormolá'l jove sofocat.

En aquest punt deixá sentirse'l toch d'una trompeta.

—En lloch d'entregarse á ideas d'esta lley,—li advertia'l militar,—donga gracias á la Providencia que'ns ha permés eixir victoriosos de nostra tentativa. ¿No li sembla cosa més que casual que la tempesta vingués á auxiliarnos ofegant lo brugit de nostra feyna? Vaja, donchs, en nom de Déu. Aquí té esta carta, que farà á mans de la persona qual nom y casa indica'l sobrescrit. Ha sonat lo toch de diana: es hora d'eixir los assistents á la compra; prenga'l cistell y marxe.

—Peró esta persona.

—Esta persona ja está enterada, y'l durá al estranger.

—¿Me'n aniré sens abraçar á ma esposa y á mas filletas?

—Allí las trobará ja previngudas pèl viatge.

—¡Oh! ¿Cóm podré recompensar tanta grandesa de cor? ¿cóm podré respóndrehi?

—Acabant de salvarse.

—Lo nom de vosté. ¡Vull saberlo!

—¡Nò!—replicava'l militar desprenentse á viva forsa de las mans del Enrich.

Y empenyentlo cap enfora, va tancarse dins del pabelló.

(Seguirá)

ANTONI CARETA Y VIDAL.

LA MISSA DEL GALL

¡Quina novena més maca
á l'ermita del Remy!
La parroquia en pes hi anava
per sentí aquell frare vell.
De la gent de la Cormina

á n'á cap espanta'l fret:
 hi van totes quatre noyas,
 sa mare y tot lo servey.
 Quan son set horas del vespre,
 mentre espetega'l bruch sech,
 al vol del escon retrauhen
 la llissó que hi han après.
 Avuy qu'era'l darrer día,
 avuy sí, minyons de Deu,
 que feya bò de sentirla
 la prèdica que'ls ha fet,
 que'ls ha fet aquell bon frare
 explicantlos del Sant Nen,
 que s'estava en un estable
 tot voltat de pastorets,
 tot voltat de llums y estrellas
 y de serafins del cel,
 juna nit que la serena
 glassava'ls camps plens de neu!
 Y'ls ha dit que'ls convidava
 á n'á tots la nit vinent,
 qu'es de Nadal la vigilia;
 qu'es quan va nexer'l bon Deu.
 Surtirà al punt de las dotze,
 l'altar major tot encés,
 la Missa del Gall, cantada
 per grossa cobla de veus.
 Que'l nen Jesús hi veurían
 posat en un bressolet;
 bratadas ab flors las pallas
 y brodat d'or los volquers.
 Prop seu, la Verge María,
 y á l'altra part Sant Joseph;
 ab vestits que no n'heu vistos,
 de tornassol y d'argent.
 Y devallarán dels ayres
 una volior d'angelets,
 llampegant claror de día
 com bromas de sol ixent.
 Y tothom podrá acostarshi,
 per besar del Jesuset
 aquella cara divina,
 y las manetas, y'ls peus.
 Y veurán, com quan va néxer
 de debò's vegé á Bethlem,
 que baxarán á adorarlo
 las collas dels pastorets.
 Baxarán de la montanya
 engaldropats ab sas pells,
 y li cantarán corrandas
 tot ballant al entorn seu.
 Y li farán presentallas
 treyentlas dels sarronets,
 de mel y mató, y pá tendre,
 y blanchs formatges y llet.
 —¡Y'l bon Fillet, —deya'l frare,—
 á n'als pastors de Bethlem
 los bratará las pellissas
 per un vestit resplendent!—

En un recó de la cuyna
 qu'es tot fosch, y ningú'l veu,
 en Quel de la masovera
 no dorm anit, com sol fer.
 No'n va caure un mot á terra
 d'aquell sermó del Remey;
 que com ell guarda las vacas,
 ell també es un pastoret.

Oh quína nit ¡Deu me valgal
 no més s'arrisca ab la neu
 la Pepa, qu'es com un home,
 la dona del masover.
 Pe'ls amos y la quitxalla
 es massa desavinent,
 y té prou vehinat l'ermita
 perque tot estigui plè.
 Si no hagués fet aqueix trámpol....
 ¡Prou qu'als grans los hi sab greul
 Las noyas plora que plora;
 y'ls bayletots, ¡quín desfet!
 Sols lo pastoret no plora,
 se'n va á la cambra de dret.
 En Pau barrota la porta....
 ¡Y haurá de ser l'any vinent!

La neu encara'l vestía
 com un puríssim mantell.

¡Y esblaymat y tot, somreya,
 igual que'l bon Jesuset!
 Va exi'una dona esbarada
 d'aquell grumull de la gent,
 cridant:—¡Bon Jesús, salveulo;
 salveulo, qu'es lo fill meu!—
 Apreta ab las mans sa cara,
 volentlo escalfá'ab l'alè,
 y tots junts del pit li saltan
 las oracions y'ls gemechs.
 —¡Oh fill meu, fill meu!— suspira,
 —¡Mare!— va fe'l pastoret.
 De genolls la gent caygueren,
 quan varen sentir sa veu.
 Quan ho sentían los ángels,
 baixan músicas del cel;
 quan inare y fill l'adoraren,
 somreya lo Bon Fillet!

MARTÍ GENÍS Y AGUILAR.

Vich, desembre de 1890.

LA CURACIÓ DE LA TUBERCULOSIS

EFFECTE CURATIU DEL MEDICAMENT

(Acabament.)

De molta major importancia que'l valor diagnòstich es, sens dubte, lo valor terapèutich del remey. He dit abans que en lo lupus, després que la tumefacció y rosadura minvan, lo texit patològich no torna á son estat original, sinó que mor y desapareix en major ò menor extensió. La observació demostra que aquest resultat s'obté en alguns cassos per verdadera necrosis y eliminació, quan la dosis del medicament ha sigut suficient, mentres que en altres cassos ocorre una especie de fusió del texit malalt, y allavors s'han de repetir las injeccions fins á lograr lo primer efecte.

ACCIÓ SOBRE'L TEXIT TUBERCULÓS

Las investigacions d'histología no son encara suficients pera permètem explicar lo mecanisme de las curacions obtingudas. Tinch, no obstant, per cert y averiguat que no's tracta de la mort y destrucció dels bacilus tuberculosos en lo sí dels òrgans en que s'allotjan, nutrexen y prosperan, sinó més bé d'una acció especial sobre'ls texits matèxos. Se produheix una perturbació circulatoria intensa, y com á conseqüència, cambis nutritius que provocan més ò menos ràpida y profundament la destrucció del texit tuberculós. En resú: lo medicament no mata'ls bacilus, sinó'ls texits tuberculosos. Precisament aquesta propietat nos indica d'una manera clara y definida'ls límits en que ha de moures l'acció curativa del remey.

Sols pot influenciar los texits tuberculosos *vius*, no té influencia sobre'ls texits tuberculosos *morts* (massas cascosas, ossos necròtichs, etc.) ni sobre'ls que ell mateix aniquila. En tals masses necròticas poden encara existir bacilus que, quan no son expulsats al exterior, ingressarán de nou baix especial però possibles circumstancias, en territori sá. Se comprén, donchs, que si l'autoritat terapèutica del medicament ha de ser fructífera, precisa en primer terme engendrar una necrosis completa del texit tuberculós, y'n segon terme, separar de la regió normal tot allò que per medi de las injeccions havem privat de funcionalisme y de vida. Axò's logra generalment per medi d'operacions quirúrgicas y ahont l'intercenció s'ía impossible y las forsas del organisme no sían prou pera conseguir l'expulsió, protegint los òrgans amenassats á benefici de novas y repetidas injeccions.

DOSIS

Lo fet de que'l medicament exerceix una acció efectiva sobre'l texit tuberculós vivent, explica tam-

bé altra particularitat, á saber: que's pot administrar sense perill á dosis crexent. A primera vista's creurá que axò indica ni més ni menos que una tolerancia pera'l medicament; però si's considera que en lo decurs de tres setmanas se pot augmentar la dosis fins á 500 vegadas la cantitat inicial, ja no invocarem lo fet de la tolerancia com explicació admissible, ja que tractantse d'un cos actiu, no hi há res semblant en l'arsenal de la toxicología.

Lo fenòmen s'explica millor admetent que al principi existexen grans cantitats de texit tuberculós vivent, y que per conseqüència, la dosis, petita com es, provoca reacció enèrgica; á mida que avansa'l tractament, disminuheix la *cantitat* de texit tuberculós, y allavors, l'agent curatiu troba cada vegada menos materia capás de reacció; de manera que pera produhir sempre la matèxa, á mida que disminuheix un factor (substrat tuberculós), té de augmentar l'altre (agent medicinal). Quan la dosis es relativament grossa y la reacció relativament petita, se pot inferir que'l malalt está curat; no obstant, aconsello prosseguir lo tractament ab interrupcions y á dosis crexent, á fi de protegir l'organisme contra l'invasió d'aquells bacilus que ab més fermesa defensen sas trinxeras. Estudis ulteriors dirán si aquest concepte meu es ò nó verdader; de tots modos, ell m'ha servit pera determinar la forma del tractament, que'n nostras investigacions se verificá de la següent manera:

TRACTAMENT APLICAT AL LUPUS

En l'immensa majoria dels cassos vaig comensar per injectar 0,01 c.c., y vaig continuar aixís fins que la reacció local, cada vegada més dèbil, no torná á presentarse.

En dos casos de lupus facial vaig lograr la cicatrissació ab tres ò quatre injeccions; en los demés fou necessari major número: tots ells eran malalts antichs que s'havían somés sens èxit á diversos tractaments.

TRACTAMENT APLICAT Á LA TUBERCULOSIS DELS OSSOS Y ARTICULACIONS

En la matèxa forma qu'l lupus vaig tractar la tuberculosi glandular, óssea y articular, empleant dosis altas, administradas á llarchs intervals. Lo resultat fou lo mateix: curació ràpida en los cassos recents; millorament progressiu en los antichs y graves.

TRACTAMENT APLICAT Á LA TÍISIS

Constituheix lo major número de nostres cassos, y'n ells alterém algún xich las condicions del mètode.

Tots los individuos que patexen tuberculosi pulmonar son més sensibles á la medicació que aquells que sufren tuberculosi quirúrgica y externa. En ells nos vejerem en la precisió de disminuir la dosis á 0,002 cc., y fins á 0,001 cc., Desde aquesta petita cantitat anarem augmentant ràpidament fins á arribar á la dosis normal.

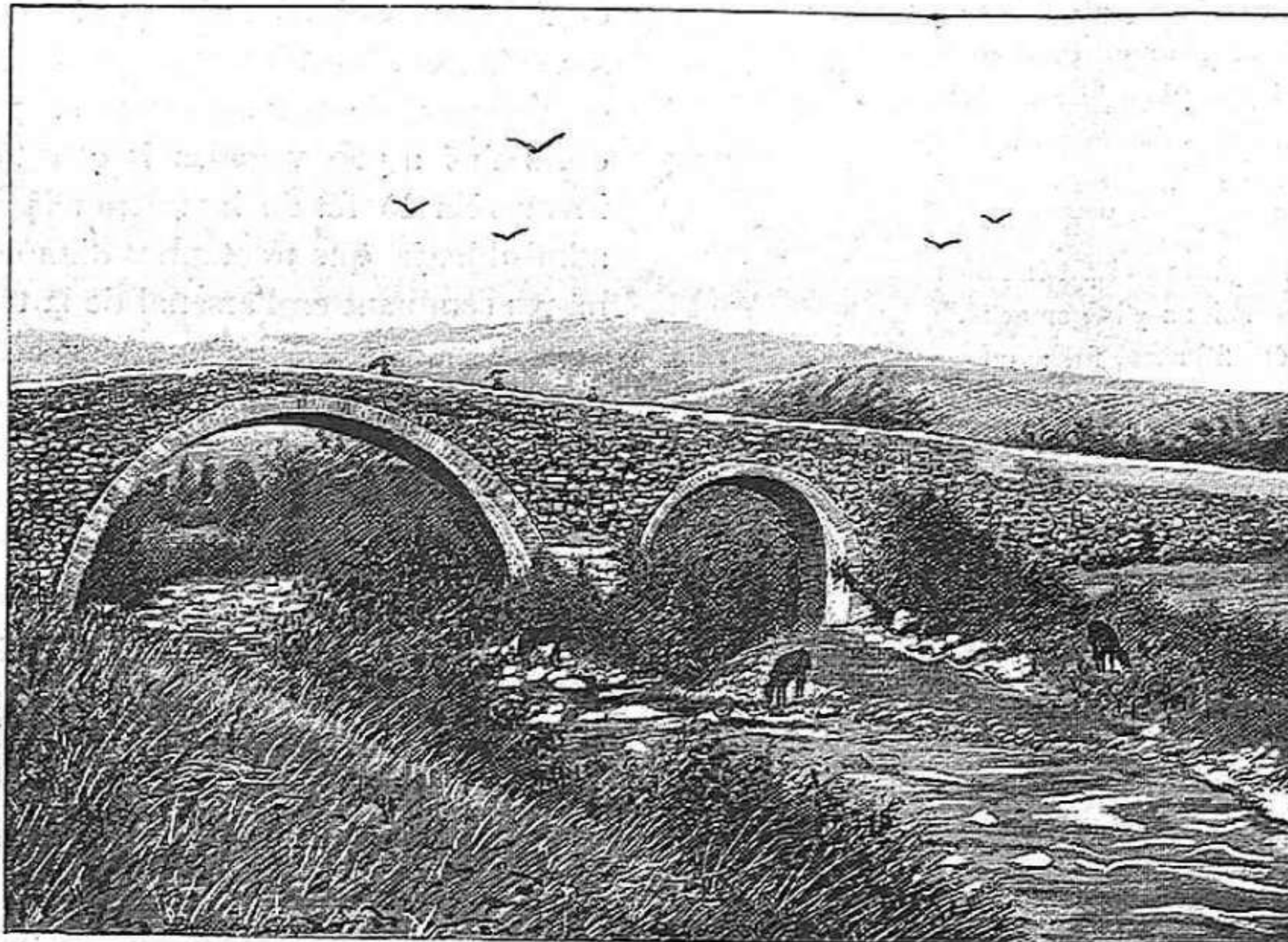
Nostre plan es lo següent:

Doném una injecció cada día de 0,001 cc. fins que'ls malalts no reaccionan; allavors augmentem la dosis á 0,002 y l'administrem també diariament fins que no provoca signes de reacció; axís anem elevantla milímetre cúbich per milímetre cúbich, y fem alto quan arribem á 0,01 cc. ò poch més.

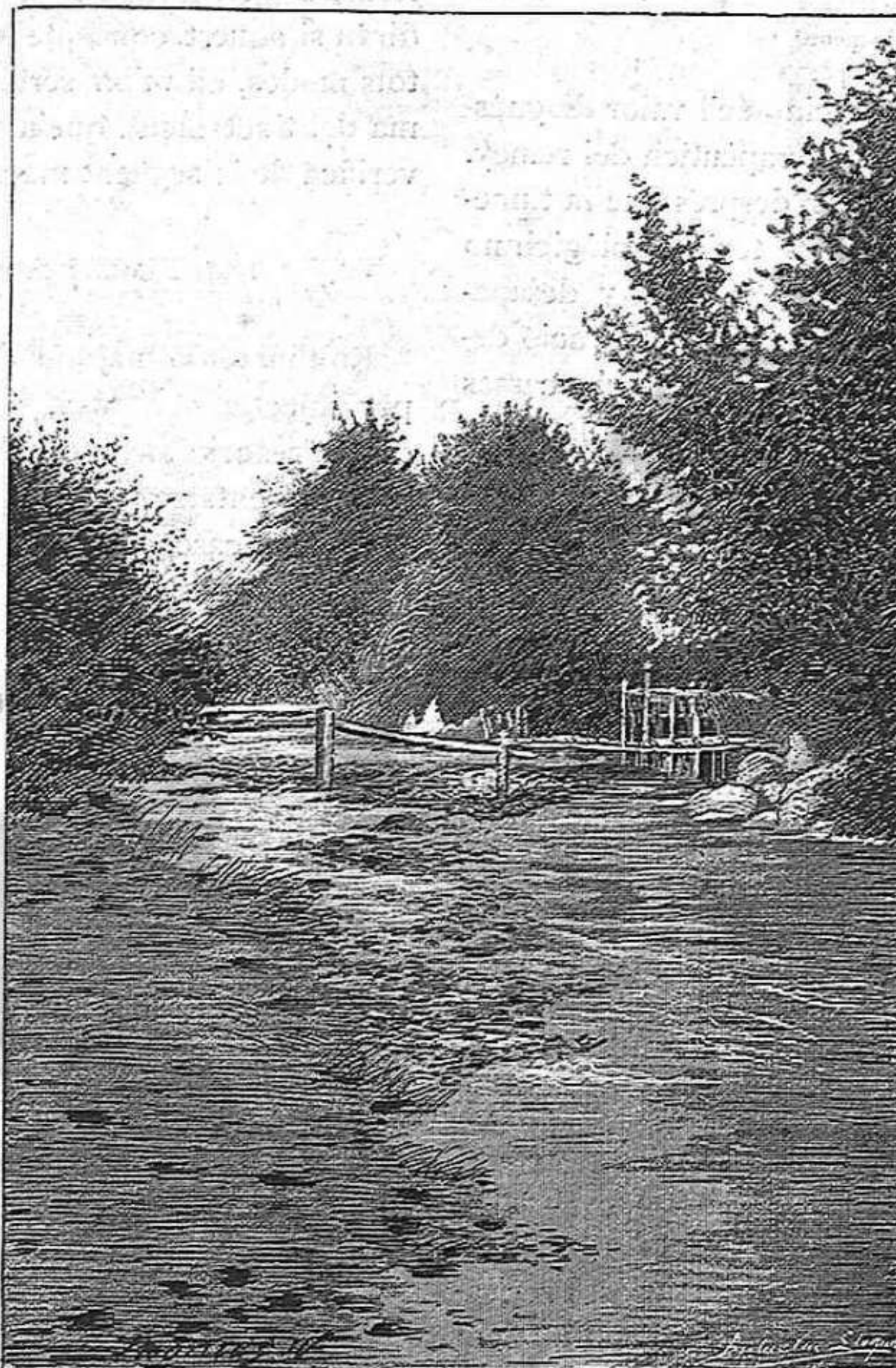
Aquest tractament suau me sembla imperatiu quan lo malalt se troba molt abatut ò dèbil; en cas contrari, s pot procedir ab una mica més d'energía. Ab tal procediment, lo malalt arriba á soportar dosis altas sense febre considerable. Si'l pacient no's troba molt delicat, obtindrà benefici més ràpid, prescribintli dosis majors que las més amunt exposadas, ò donantli aquellas més sovint.

CERDANYA

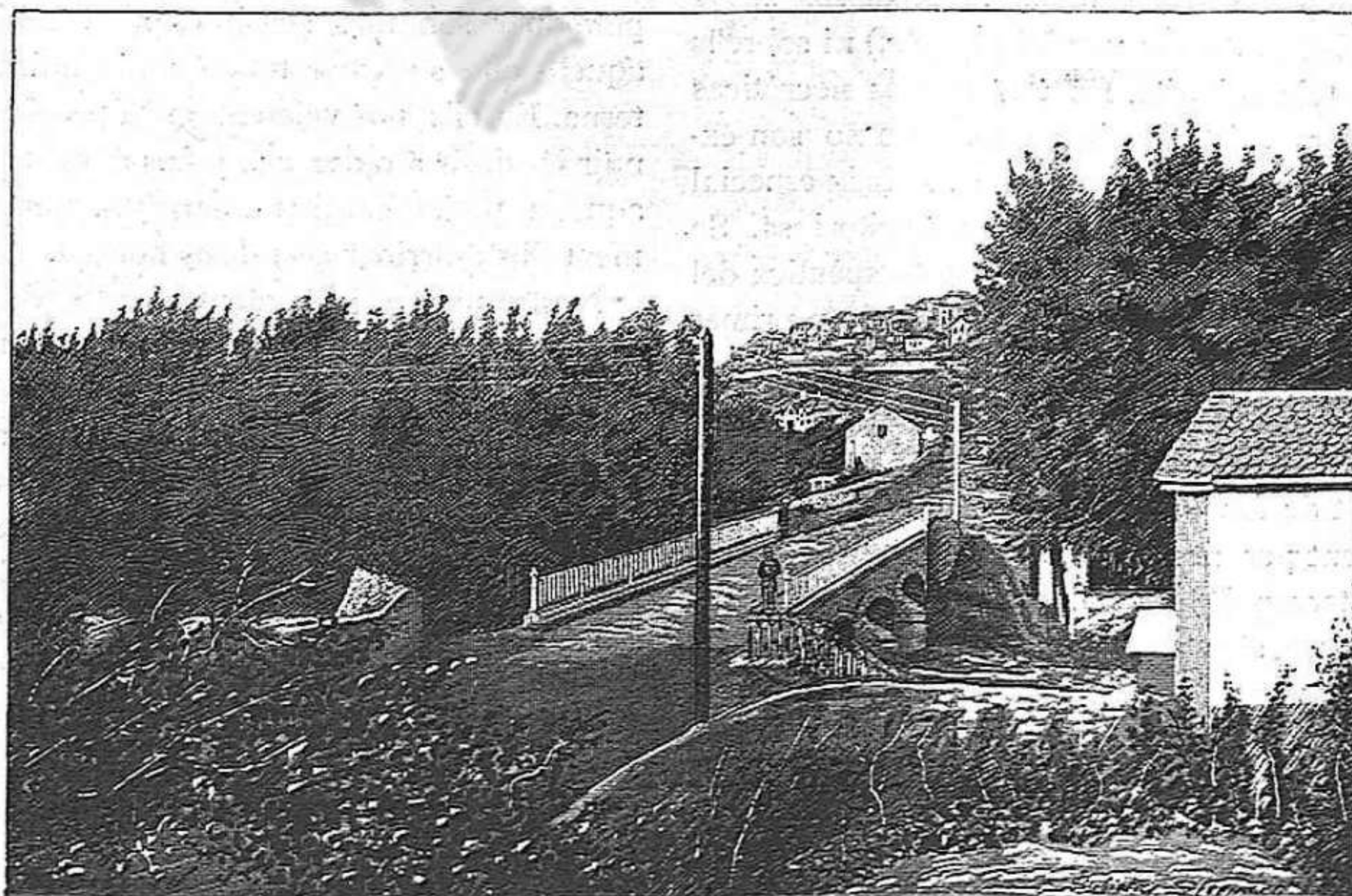
ACCIÓ DEL MEDICAMENT



ANTICH PONT DE SANT MARTÍ



LO RAUR A BOURGMADAME



LO PONT FRANCO-ESPANYOL ENTRE PUIGCERDÁ Y BOURGMADAME

Després de la primera injecció, augmenta la tos y's fan més abundants los esputos; després van disminuint poch á poch, fins que, en los cassos favorables, cessan del tot. La expectoració pert, per suposat, son caràcter típic y's converteix en purament catarral. Lo número de vacilos disminuïx á compás que'ls esputos van essent menos purulents; per últim, desapareixen, però tornan á presentarse de tant en tant, mentres no cessa completament la expectoració. A la vegada que axò succeïx, se tallan los suors nocturns, augmenta'l pes del cos y's malalts se reaniman. Tísichs en los primers estats del mal, se curan en quatre ò sis setmanas; tísichs ab cavernas no molt desenrotlladas, milloran notablement y's curan casi per complert, y sols aquells quals pulmons contenen amples y numerosas cavernas, no tornan á son estat normal, encara que també participan en alguna cosa dels beneficis d'aquesta medicació, ja que disminuïx la tos y's conforta y reanima son esperit. Apoyat, donchs, en la experiència, me es permès dir que purament la tísis se cura en sas primeras etapas.

EFECTES DEL TRACTAMENT EN LOS CASSOS AVANSATS DE LA TÍISIS

Aquesta mateixa asseveració pot valer pera'ls cassos no molt avansats; mes si, com d'ordinari succeïx, los malalts que posseïxen amplas cavernas sufren al mateix temps complicacions de diversa índole, ja originadas per l'incursió de microorganismes piégenos en lo parénquima pulmonar, ò ja sostingudas per cambis patològichs incurables, clar es que no deuen esperar grans ventatjas de mon descobriment.

No obstant, encara aquestos experimentan millora real per espay d'algun temps, fet que'm porta á suposar lo següent: la substancia injectada exerceix aquí sa acció sobre'ls tubérculs lo mateix que'n los demás cassos; però no tenim medis pera expulsar las masses nacròticas, ni pera suprimir la supuració secundaria.

Una idea'ns corre involuntariament en nostre cervell: tal vegada pujan curarse aquexos malalts desahuciats apelant á una combinació de mon mètode ab maniobras quirúrgicas (tals com l'operació del empiema) ò ab altres medis.

Y aquí vull advertir als metjes que no deuen emplear lo mètode que proposo d'una manera rutinaria y cega. En molts cassos, la indicació serà senzilla y evident; però en tots l'art mèdich consistirà en particularisar la malaltia y'n saber elegir medis que coadjuvin á l'acció del medicament y á son triomf definitiu.

En molts malalts he vist que l'alimentació y'ls demás cuydados que se'ls hi prodigavan contribuïren molt al èxit; per lo qual opino que'l meu tractament donará millors resultats en *sanatoriums* especials que'n la policlínica y'n la parroquia privada.

Lo caràcter més essencial del nou tractament es sa oportuna aplicació en los cassos de tuberculosis incipient. Aquestos son los que més abiat y millor obehexen á la medicació, per lo qual no'm cansaré de repetir que'ls metjes deuen estar ara sempre alerta y penetrats de la importancia que té'l diagnòstich primerench de la tuberculosis.

Fins al present, s'ha considerat la presencia del bacilo en los esputos com un fet de valor secundari, perquè si bé afirmava'l diagnòstich, de res servia pera'l tractament. No succehirá lo mateix en lo pervenir. Un metje que descuydi l'exàmen dels esputos, sempre que naxi d'ell la sospita d'una tísis, cometerá un crim de lesa humanitat ab respecte á son malalt, qual vida pot dependir de la aplicació immediata de nou remey. En los cassos problemàtics s'administrarán prudentment las injeccions, y axís, extingint focos de infeccions y evitant que ar-

ribin á formarse, desterrarém del món la tuberculosis, pera gloria y profit de la Humanitat.

Apostè hi omès estadísticas y relació de cassos individuals, perque'ls senyors ab qual material hospitalari he portat á terme los meus experimentes, s'han compromés á publicarlos per sa part; d'aquesta manera, dexo á ells tot lo que's personal, y faig una relació lo més objectiva possible.

NOTAS. No parlo de tuberculosis cerebral, laríngea ni miliar, perque las observacions que he recullit no son suficientes.

Tampoch puch afirmar si'ls malalts curats permanexen immunes. La observació aclarirá abiat aquestas qüestions.

Los metjes que desitjin obtenir lo medicament, se dirigirán al doctor A. Liebbertz Luemburgers-trasse, 28, Berlin

ROBERT KOCH.

DE BANYOLAS Á CÁSSÁ DE LA SELVA

(NOTAS D'UN VIATJER)

La instrucció pública á Banyolas.—Escolas.—Colegi de Sant Lluís Gonzaga.—Un company de lletres.—Lo Foment y l'Ateneo Banyolense.—*Jesús*.—Visita á una fàbrica de mitjas y mitjons.—Filosofia d'una vella.—La casa payral Ametller.—¡A Cassá de la Selva!—*Lo Tafer*.—Habilitat y progrés d'aquestos treballadors.—La Industrial y'l Centre Económich.—Un parrafet ab lo alcalde.—Visita á la fàbrica d'en Lloret.—Diàlech interessant.—Superioritat d'aquesta industria catalana.

Marxa bé la instrucció pública á Banyolas. Hi há escolas de noys y noyas creadas per lo Municipi en un espayós local construhit exprofés. De manera que aquí afortunadament hi passa molt al revés de lo que veyem en tants pobles quals Ajuntaments semblan adversaris de la instrucció y fan morir de fam als mestres. Nostra enhorabona, donchs, á la Municipalitat de Banyolas.

Hi há un notable colegi particular de primera y segona ensenyansa, baix la advocació de Sant Lluís Gonzaga y dirigit per don Francisco Dalmau. Son director espiritual y catedràtich ensemps es un lite. rat-poeta molt estimat dels catalanistas: lo prebere don Joseph Simó, ab qui passí una estona molt agradable per son amable tracte y vasta ilustració.

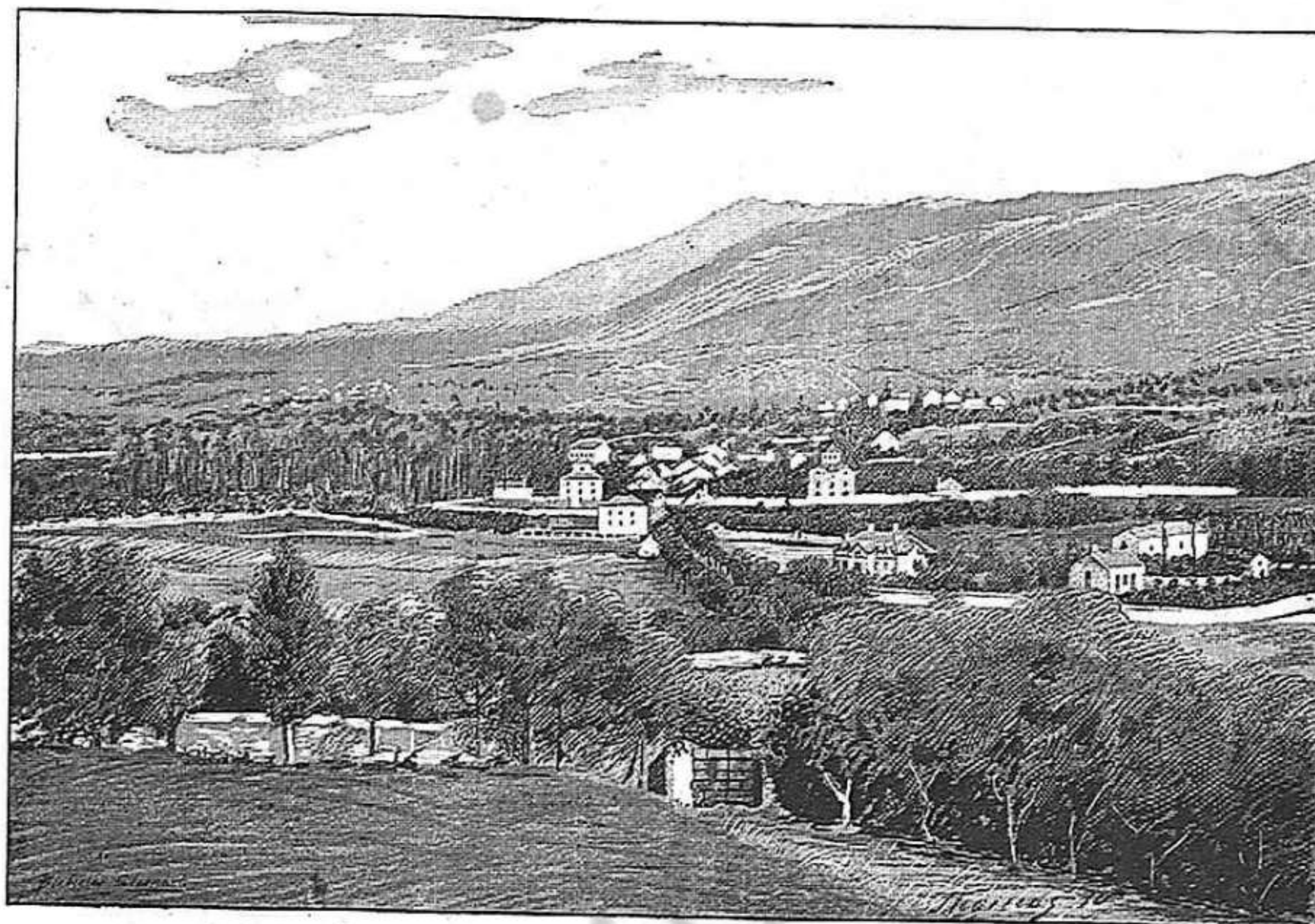
Trobantshi la ensenyansa en tan prosper estat, lo esmentarlo resulta la mellor alabansa en favor d'un poble.

Ara dedicaré un recort á un altre gran element de cultura: las societats d'esbarjo é instrucció. Duas sobre tot sobressurten á Banyolas: la més antiga es lo Foment, ahont s'alternan las distraccions propias d'un bon cassino que compta ab un excelent local y ahont vaig assistir á la improvisació d'un concert, casi familiar y plé d'atractiu. Es son president nostre amich lo senyor Rodríguez, y son secretari don Francisco Prat, quals senyors tingueren la galanteria d'ensenyarmho tot detingudament, fins las obras de sa ben provehida biblioteca.

L'Ateneo Banyolense fou fundat en 1886, componentse en sa majoria d'obers, y á pesar dels escassos elements pecuniaris ab que s'hagué de comensar, ha arribat á una situació ufanosa en molt poch temps, gracias al bon zel de sas Juntas directivas. Posseheix una notable biblioteca, deguda part á donatius del Estat, á que contribuí molt lo ilustre don Víctor Balaguer. La Societat dona cada setmana conferencias sobre art, ciencias, etc.; té una secció dramática, que á lo menos cada quinzena representa obras d'autors, preferentment catalans. Desde sa fundació, son: lo seu president, don Estanislao Costa, y'l seu secretari, lo fundador don Pau Rodríguez y Caixa.

Recordo que'n la biblioteca m'hi cridá l'atenció un guapo vell, d'ulls clars y simpática fesomia, que estava molt capficat en la lectura. Vaig preguntar á en Rodríguez qui era, y va respondrem:

—Es nostre *Jesús*. Quan se representa la Passió,



BOURGMADAME. VISTA PRESA DESDE PUIGCERDA



IGLESIA DE PLANES



PUIGCERDÁ

fa'l paper del Salvador, tant bé, que d'horas lluny venen á veurel, y'n conseqüencia, l sollicitan molts pobles pera representar-lo.

* * *

—Pera veure una de las cosas més curiosas de la industria banyolensa, vingui vostè á la fàbrica que ha montat don Francisco Bracons pera fer mitjas y mitjons, blanchs y de color,—varen dir-me.—Fa poch més de dos anys que comensá á treballar, y's troba ara tan aclaparat de demanadissa, que bé's pot dir que li prenen los gèneros de la mans, al assalt. Lo article sollicitat ab preferencia son los mitjons de cotó blanch. Produheix també los mateixos articles ab llana y ab ratllas de color, abundant las classes, treballadas totas á la perfecció.

En efecte: fou un espectacle que'm plagué molt lo de veure treballar las senzillas máquines d'ahont brollavan aquelles pessas tan indispensables, sota las entesas mans d'una munió de noyas axeridas. Vaig examinarne algunas mostrats: eran tan fortas com ben acabadas.

Vaig felicitar al senyor Bracons, assegurantli que abans d'un any tindrà d'engrandir sa fàbrica. Al sortir-me, casi al devant del establiment, vaig topar-me ab una venerable vella que ab má tremolosa estava fent mitja á la porta de casa seva. Vaig dirli alguna cosa, y'm respongué ab una frase que mereix ser consignada:

—Ja sé que á la fàbrica'm costarian més baratas; però axís vaig matant al temps, fins que'l temps me mati á mi.—

Després me acompanyaren á veure una casa payral de las més antigas de la provincia: la casa Ametller, que s'aguanta ferma com un fort, enseyant sas venerables parets enmorenidas pe'l temps. Don Antoni Pons, actual cap de la casa, tingué la amabilitat d'ensenyármela, explicantme la significació d'alguns objectes de familia tradicionalment guardats y d'un mèrit evident.

¡Qué pocas se'n conservan ja en tant bon estat, de casas payrals com aquella, á qual sopluih hi han florit numerosas generacions, derivadas totas d'una soca única!

* * *

Diguem adeu per ara á Banyolas, y anemsen á la terra clàssica dels taps, comensant la visita per Cassá de la Selva, que's troba á duas horas de Girona.

Boscós d'alzinas sureras se troban á cada costat y casi en tot lo llarch del camí, contribuint á la selvática hermosura de la comarca, y quan vaig entrar á la població, al observar á tot arreu, en lo carrer y dintre de las casas, las francas fesomías dels tapers, brillants de salut y satisfacció, y sentir com cruix lo ganivet en sas feyneras y hábils mans, me vingué á la memoria la inspirada composició que nostre amich de Palamós en Francesch Marull dedicá á tan honrada y laboriosa classe treballadora. En ella, entre otras, posa en boca de *Lo taper* la següent veritat, tan senzilla com eloqüent:

«Poguent traure taps del suro,
no m'ha mancat may un duro
per gästar, quan he volgut;
y'm diu la dona de casa:
—¿Qui'ns empetará la basa
tenint tu feyna y salut?....»

Res més agradable pe'l foraster, y sobre tot per qui com jo té'l deber de referir al públich lo que observa, en aquesta y en otras publicacions, que lo espectacle de benestar y de cultura que oferexen aquells inteligents treballadors, y sa armonía ab los fabricants, fins al punt de constituhir la societat més genuïnament democrática que pot imaginarse.

Entren en sos cassinos *La Industrial* y el *Centro*

Económico, en las escassas horas que poden dedicarhi al esbarjo, y en cada local y en cada taula no hi veurán agrupada més que una sola classe de personas, no destinginthi las que tenen molts milers de duros de las que no tenen altra hisenda que lo seu jornal. ¡Tal es la fraternal igualtat que hi regnal!

Y en las ben provehidas bibliotecas de abduas Societats hi trobaran obras de Ciencia, de Historia, de Industria y Comers al costat de las de amena literatura, y veurán que son tan sollicitadas las unas com las otras per la molta afició que hi há á instruhirse.

—Sápiga vostè—va dir-me lo digne alcalde de la població, don Joseph Gruart y Poch—que en sos balls y en sas festas no hi passa may lo més petit abús, per més que en aquest país hi há tanta afició á divertir-se com á treballar. Axís no veurá vostè festas més animadas ni ab major ordre que las nostras. Tots se respectan. Lo rich considera al pobre; aquest sab que'l rich deu sos cabals al treball, y se afanya també pera adquirir treballant, no creyent impossible, si no conseguir una fortuna, alcansar quan menos un bon passament.

* * *

Entre mas rëcomanacions, ne portava una pera don Joan Lloret, un dels fabricants principals de Cassá de la Selva y dels més populars de tota la regió surera, y vaig trobarlo assegut entre sos treballadors, també ab lo ganivet á la má. Feya taps pera *champagne*.

D'exemples hermosos com aquest, n'he vist altres molts, no sols á Cassá y en tota la comarca del suro, sinó ademés en las restants regions fabrils de Catalunya. Axís es com no surarán may aquí los socialistas ab sas probaturas, ni'ls que pretenen fer arrelar llebors de discordia entre'l capital y'l treball, perque, per regla general, á Catalunya aquells dos principalíssims factors están relacionats molt fraternalment.

—¿Fan vostès aquí molts classes de taps?—vaig preguntar.

—Tantas com se'n poden, y axò dependeix de la demanda. A Cassá molts fabricants som ensemps exportadors, y treballam de conformitat ab las exigencias del mercat. Generalment tots n'elaborem desde la classe més fina fins á la més ordinaria, sent nombrosas las intermitjas. D'un mateix arbre'n surten molts y molt diferents classes. Veji vostè aquest, per exemple,—afegí ensenyantme un hermosíssim tros, en forma de post. Se la va tallant en llistons, y d'aquests se'n fan trossos que una operació següent converteix en taps. N'hi há que tenen vetas, esclétxas y altres defectes; en aquexos, donchs, es ahont se necessita que'l taper expremi l'enteniement, no sols pera dessimular ó atenuar aquells defectes, sinó principalment pera aprofitar la major part possible de la part no tarada, obtenintne las classes de més preu.—

Vaig passar una agradable estona contemplant lo treball d'aquells homes y la habilitat ab que treyan partit de las més petites condicions del suro, y vaig dir:

—Ja no m'extranya que vingan á buscar aquí treballadors pera mestres los extrangers que tractan d'establir aquesta industria en lo seu país.

—Los que més los buscan son los alemanys,—va respondrem lo senyor Lloret,—y ja se'n han endut uns quants d'aquí, de Sant Feliu y d'altres punts. Los hi oferexen una retribució considerable, y ¡es clar! los homes hi van per sa conveniencia; però ab la esperansa de tornar á sa pátria ab lo que hajin estalviat. No obstant, tan los alemanys com los demás extrangers están convensuts de que no podrán competir may ab nosaltres en aquesta industria; perque en nostra regió l'art de fer taps se troba en la sanch de sós habitants, y no hi há noy á qui li costi gayre apendre en poch temps lo difícil maneig del

ganivet. Axís es que lo que fan alguns fabricants y exportadors extrangers consisteix en establirse entre nosaltres. Vosté ja'ls anirá trobant en la seva excursió.—

Fins un altre día.

L. GARCÍA DEL REAL.

CINCH DIAS A TRAVES

DELS ALBERES, LO ROSSELLÓ Y LA CERDANYA.

(Continuació)

La determinació de la especie sols es la que nos ofería una sèria dificultat, no per l'estat de conservació de las pessas, sinó perque la especie á que veiam que pertany correspon á un nivell més inferior que lo de aquest jacimet. Hem acudit, donchs, altra volta á la autoritat del esmentat professor M. A. Gaudry, enviantli un buydat en guix pera que, comparantlo ab los nombrosos caxals de aquest gènero que té á sa disposició, nos dongués lo nom de la especie, que ha resultat ésser, en efecte, lo *Mastodon angustidens* Cuvier, tingut fins ara com propi del mioceno mitx de Sansan y Simorre (S. O. de la França), Orleans, Steinheim, etc.

Per lo vist, la longevitat de aquesta especie ha sigut major de lo que fins ara se havia cregut, puig que no solsament visqué en la època miocena mitjana, sinó que tingué ocasió encara de trobarse junt ab lo *Dinotherium* y altres animals que aparesequen posteriorment á n'ella.

La dentadura del *Mastodon angustidens* dona á conèixer ben bé que era realment omnívoro, ab lo qual se diferencia dels demás elefants, que no son més que herbívoros, tenint que viure no obstant també com aquestos en llocs hont hi hagués una vegetació exuberant y terra fluixa. En la Cerdanya no hi faltava tal exuberancia de vegetació, puig axís ho demostran los abundants restos allí trobats, de bedolls, verns, faigs, castanyers, alsinas, roures, pollanques, plátanos, ginebrons, abets, figueras, cinamomos, nogueras, frexos, tilas, falgueras, etc., tots ells pertanyents á especies ja estingidas, que al mateix temps que cubrían y hermozejavan la vall, servían de alimentació, tant á n'aquest animal, com als més amunt ja esmentats, y que alashoras vivían junts en la encontrada.

Tal vegetació debía tenir condicions favorables, no sols en lo clima temperat que aquexos animals acusan, sinó també en la classe de terreno que formava lo sol de la vall. Aquest era, com se veu en las minas obertas pera la explotació del lignito, la argila grassa originada per la denudació de las llicorellas adjacents y arrastrada per las corrents d'aygua que baxavan junt ab lo fullam de las vessants de la encontrada, puig dita argila alterna ab los llits de lignito, en qual conjunt están sepultats los esqueletos de aquexos animals.

En los temps miocenos, donchs, en que lo Creador no havia posat encara l'home sobre la terra, y aquestos animals eran los soberans de la regió, regnavan allí condicions còsmicas y biològicas molt distintas de las actuals. Ni la neu cubria com ara ab son blanch mantell lo país, ni lo torb furient feya sentir sos estragos, ni l'ayre glassat del hivern los atormentava; sinó que disfrutavan de un clima dols que'ls feya la estada agradable, de una alimentació copiosa que favoría llur desarrollo, de una tranquil·litat imperturbable, sens enemichs que poguessen inquietarlos.

No obstant, no es que aquí nasquessen tots, ni que hi permanexessen, ni que hi morissen tots, sinó que venint de païssos més septentrionals, ja obligats per l'excés de llur multiplicació, ja empayats per lo descens de la temperatura, s'extenían cap al Mitjdía, seguint la conca del Segre, segons havem ja dit y ve

confirmat per la troballa feta per nostre volgut amich lo il·lustrat enginyer D. Ll. M. Vidal en lo dipòsit lacustre de la Seu de Urgell (1). Axò es lo que succehía també en altres païssos, puig segons se despren dels treballs de Wood, Lyell, Heer, de Saporta, etc., la temperatura, que fou molt elevada en Europa durant una part dels temps miocenos y pliocenos, se ha anat abaxant desde principis de la época pliocena á la quaternaria.

Es indubtable que abans de viurhi y mentres hi visqueren aquestos animals, se aná depositant sobre las llicorellas y calissas del fons de la vall, la argila grassa, alternant ab capas de las despullas de la vegetació de aquell temps, no sols de la que crexia *in situ*, com succeheix actualment en altres païssos, entre ells lo N. de la França, departament de la Somme, segons havem tingut ocasió de veure fa poch, sinó de las vessants immediatas, que los ayguats arrastravan al fons de la vall.

Dintre de aquestos dipòsits quedaren sepultats los animals, uns morts per lo curs natural de la vida, altres ofegats per los temporals de ayguas que alashoras, com actualment, se desencadenavan.

Es de creure que lo país no estaria tan elevat en aquell temps sobre lo nivell del mar, puig pera explicarnos las diferentas inclinacions que actualment tenen los llits de argila y de lignito, en llur origen poch menos que horizontals, es precis admetre que tota la conca ha experimentat moviments varios, qual resultat fou indubtablement quedar lo país més elevat de lo que abans estava.

Per las deduccions que acabém de fer, discorren sobre las pocas especies trobadas del món extingit, se compren molt bé l'interés que ofereix al home científich y lo goig immens qu'en ell desperta la exploració de tals necrópolis paleontológicas, puig que, además de facilitarnos datos autèntichs pera vindre en conxement de las vicissituds còsmicas de temps remotíssims, nos dona, com diu M. Gau-

(1) V. la aumentada *Reseña geológica y minera de la provincia de Gerona*.—No obstant segons posteriori. ment nos ha dit lo esmentat senyor Vidal, la especie de la Seu. será més aviat lo *Mustodon arvernensis*.

dry al tractar de las excavacions per ell dirigidas en lo peu de la montanya de Lèbéron, lo medi de poder descubrir los restos dels sers animals que'ns han precedit sobre la terra, refermant, á cada fragment de animal que reapareix á la llum del día després de tants mil sigles, la esperança de trobar un nou llas de unió destinat á fer més tangibles los encadenaments de las faunas de las edats passadas. «Trellat costa;—diu,—dèspendre y reunir los óssos mentres los obrers los trauhen de la roca; però aquest treball no es monòtono, sinó que va acompanyat cada día de alternativas de decepcions y descubriments. Á la vesprada, quan ha parat lo soroll dels cèvechs y dels martells, venen á la memoria los restos que han sigut trobats, y ab lo silenci de la Naturalesa s'experimenta una grandíssima fruició representantse los extranyos ó magestuosos animals ab que lo Creador poblá nostre planeta, quan encara cap eco de la vèu humana havia ressonat en la terra. Plahers son aquestos molt ignocents; no obstant, aquell que'ls ha experimentat, los compta entre los mellors de sa vida.»

Sortim de Llivia per la carretera neutral, puig sabut es que dita població es espanyola, si bé enclavada en territori francès. Bé prou se coneix qu'estèm en Espanya; no solsament per los carrabiners que'ns deturan en mitx de la carretera ab objecte de registrar los equipatjes, sino per lo traqueig del carruatje, á causa del mal estat de conservació de las vías, comparadas ab las que acabém de deixar; axó explica l'aversion que tenen los de la part francesa á menar llurs vehículs per la espanyola, de modo que ab tot y no tenir que recórrer grans distancias per atravesar la vall, molts passan anys sense visitar nostre territori.

Ab poch més de mitja hora nos porta lo carruatje de Llivia á la capital de la Cerdanya per la carretera de dalt, dexant á baix per hont passa l'altra carretera, las Guinguetas ó Bourgmadame, puig ab exos dos noms es conegut aquest poble francès, immediat á Puigcerdá.

De Llivia á la capital de la vall, se troba lo mateix aluvió quaternari que havem vist anant de Sa-

llagosa á Estavar, fins al peu del promontori geològich hont está edificada la vila. Aquí cubreix al aluvió un dipòsit de *acarreu* constituït per un aglomerat de rocas de tota classe, entre las quals s'hi veuhen capas de llot mal estratificat, blavench, cendrós ó blavós-groguench, y damunt l'aluvió constituït per grans còdols, granfíchs en llur major part, provinents de la contigua vall de Querol y montanyas immediatas. Aquesta prominencia es un dels indicis evidents de las grans congestas (*glaciers*) quaternarias en la Cerdanya. Y en efecte, segons observan oportunament los senyors Depéret y Rérolle en sa «Nota sobre la geología y los mamíferos fòssils de la conca lacustre miocena superior de la Cerdanya», *Bull. Soc. Géol. d. France*, 1885, p. 494, arredossada als turonets de Ur y d'Envetx, y descriuint un arch de cercle de 60 metres de altura sobre lo nivell del Segre, en la desembocadura de la vall de Querol, pera terminar sota la vila de Puigcerdá, ofereix tots los caràcters de un hermós codolám (*moraine*) frontal.

Al peu de aquest promontori vénen á confluïrhi tres rius: lo menos important, que se anomena Raür ó Regur, naix en una gorja molt árida, oberta en la vessant de la montanya de Carlit ó Puig Perich, corre cap al fons de las frescals y estretes valls de Angustringa y de Ur, deixant á la dreta la que domina l'establiment de banys de las Escaldas. Al O. hi corre lo riu d'Aravo ó de Carol célebre per las truytas, alimentat per las ayguas del estany de Lanós, que va saltant per entre innombrables còdols del granit per hont passa empresonat. Al E., per fi, lo Segre que l'origina á 2.250 metres d'altitud en un circo ácid y poch atractiu: comensa á surtir per entre las llicorellas de *Font de Segre*, forman un fredíssim rejolí; solca cada vegada mes la vall de Lló, situada entre las d'Eyne y de Err, de las quals reb com de la de Osseja, llurs ayguas y s'engrosa després ab las del Racir y del Carol, constituïnt la corrent més important de la Cerdanya.

JAUME ALMERA, *Pbre.*
ARTUR BOFILL.

(Seguirá.)

MEDALLA DE PLATA

Exposicion Universal, Barcelona, 1888



Todos los que padecen del pecho deben tomar las Cápsulas del Doctor FOURNIER:

CURAN CON SEGURIDAD todas las Afecciones pulmonares

VERDADEROS GRANOS DE SALUD DEL D^r FRANCK



LIMPIEZA SIN RIVAL

!!! LO VIEJO SE VUELVE NUEVO !!!



!!! HACE EL TRABAJO DE UN DÍA EN UNA HORA !!!

Este maravilloso producto es indispensable para limpiar, fregar, frotar y pulir metales, mármol, puertas, ventanas, hules, barro, espejos, suelos, utensilios de cocina y demás objetos de toda casa, tienda, almacén ó buque. Limpia las manos grasientas ó manchadas. De venta: en todas las Droguerías.

VIDE TAULA

Cullita particular de l' hisenda "INDIANO"

→ BALLESTÀ ←

PREMIAT

ab Medalla de Plata, en la Exposició Aragonesa de 1885

y Medalla d'or en la de Barcelona 1888

Preu: 50 céntims ampolla

BODEGA:

Plassa del Duch de Medinaceli, 6

BARCELONA

VERDADERAS PILDORAS DEL D^r BLAUD

Empleadas con el mayor éxito, hace más de 50 años, por la mayoría de los médicos, para curar la **ANEMIA**, la **CLOROSIS** (colores pálidos) y para facilitar el desarrollo de las jóvenes.

La inscripción de estas pildoras en el nuevo Codex francés, dispensa de todo elogio.

NOTA.— Estas pildoras no se venden mas que en frascos de 200 y 400 medios frascos de 100, al precio de 5 y 3 francos, y nunca sueltas.

Exijase sobre cada pildora el nombre del inventor como en esta marca.

DESCONFIENSE DE LAS FALSIFICACIONES PARIS: 8, Rue Payenne. — De venta en las principales Farmacias.

El mejor dentífico mas agradable y, sobre todo, mas Higienico:

Agua de Philippe

empleada con la

Odontalina

PASTA DENTARIA, VERDADERO GARMIN DE LA BOCA

PARIS HERMELIN, 24, r. d'Enghien

Falta de Fuerzas

ANEMIA - CLOROSIS

EL HIERRO BRAVAIS

Ensayado por los mejores médicos del mundo, pasa inmediatamente á la economía sin causar desórdenes. Reconstituye y vuelve á dar á la sangre el color y vigor necesarios.

Cuidado con las falsificaciones y numerosas imitaciones. Exigir la firma R. BRAVAIS, en rojo. DEPÓSITO EN LAS PRINCIPALES FARMACIAS. Por Mayor: 40 y 42, r. St-Lazare, Paris

JESUS INFANT

Poesies de la infantesa de Jesús, per MOSEN JACIN'IO VERDAGUER

Acaba de sortir lo primer volum d'aquesta colecció

BETHLEM

que's ven en totas las llibrerías á 1 pesseta. També s'hi trobará, al mateix preu, lo volum de la mateixa colecció que's publicá l'any passat.

NAZARETH

FOTOGRAFAT Y FOTOTIPIA

J. Thomas & C^a

Lauria 144

TELÉFONO 156

HA SORTIT HA SORTIT

LO PRIMER VOLUM
DE

LA FEBRE D'OR

NOVELA DE COSTUMS DEL NOSTRE TEMPS
per
NARCIS OLLER

Se ven en LA ILUSTRACION CATALANA y en las principales librerías y centros de suscripción; á 3 pesetas.
En los puntos hont no hi haja corresponsal, pot adquirirse enviand á aquesta Administraci6 (Gran Vía, 220), en sellos de correu, l'import de l'obra y del-certificat; altrament no's respon de las remesas que s fassan.

ASMA y CATARRO
Curados por los **CIGARRILLOS ESPIC**, 2 fr. la Cajita.
Opresiones, Tos, Constipados, Reumas, Neuralgias
Venta por Mayor: PARIS, J. ESPIC, rue Saint-Lazare, 20.
Exigir esta firma sobre cada cigarrillo.
Depósito en todas las Droguerías y Farmacias de España.




**SALICILATS
DE BISMUT Y CERI**
DE
Vivas Pérez

*Recomanats per la Real Academia de Medicina.
Receptats per verdaderas eminencias
d'Espanya y Ultramar.*

Adoptats per Real Ordre per lo Ministeri de Marina, previ informe de la Junta Superior facultativa de Sanitat, **PERQUE CURAN INMEDIATAMENT, COM CAP ALTRE REMEY** empleat fins al dia, tota mena de vomits y diarreas: dels tísichs, dels vells, dels noys, cólera, tífus, disenterias, vomits de las criaturas y de las embarazadas, catarros y úlceras del estómach, piroxis ab erupes febrils. Cap remey ha alcanstat dels metges y del públich tant favor per sos bons resultats com nostres

**SALICILATS
DE BISMUT Y CERI,**
que's venen en tutas las farmacias d'Espanya, Ultramar y América del Sur.

Cuydado ab las falsificacions ó imitaciones, perquè ls altres no darán lo mateix resultat. Exigiu la firma y marca de garantia.

J. Vivas Pérez

MARCA DE FABRICA DEPOSITADA

PREUS: En tota Espanya, la capsa gran, 3'50 ptas.; petita, 2 ptas.
Diposit general: Almeria, FARMACIA VIVAS PEREZ desde hont se remeten á totas parts, enviand 75 céntims més per certificat.
AL EN GROS: Madrid: M. Garcia, Sociedad Ibero-Universal y J. Hernández. — Barcelona: Societat Farmacéutica, Fills de J. Vidal y Ribas y Alomar y Uriach. — Habana: Lobé y Torralbas, farmacia y droguería de José Sarrá. — Manila: D. Fablo Schuster. — Buenos Aires y Montevideo: en totas las principals farmacias.

ACEITE de HOGG

de **HIGADO FRESCO de BACALAO, NATURAL y MEDICINAL**
El mejor que existe puesto que ha obtenido la mas alta Recompensa en la EXPOSICION UNIVERSAL DE PARIS DE 1889

Recetado desde 40 AÑOS en Francia, en Inglaterra, en España, en Portugal, en el Brazil y en todas las Republicas Hispano-Americanas, por los **primeros medicos del mundo entero**, contra las **Enfermedades del Pecho, Tos, Personas débiles, los Niños raquíticos, Humores, Erupciones del cutis, etc.**

Es mucho mas activo que las Emulsiones que contienen mitad de agua, y que los aceites blancos de Noruega, cuya epuracion les hace perder una gran parte de sus propiedades curativas.

Se vende solamente en frascos **TRIANGULARES**. — Exijase sobre la etiqueta el **SELLO AZUL** del Estado Francés
Solo Propietario: **HOGG**, 2, rue Castiglione, PARIS, y en todas las Farmacias.



Arthur Seyfarth, Koestritz Alemania.



El más importante ESTABLECIMIENTO de CRIA de los **PERROS DE RAZA**

Excelentes referencias. — Asa recomendada por las personas más autorizadas en Kynología; más de 100 cartas de agradecimiento. Envío del Catalogo gratis y franco. — Album ilustrado, 50 céntims.
50 Razas distinguidas. — Exportaciones a todas las partes del mundo. — 50 razas distinguidas


INSTITUTO DE FRANCA: PREMIO MONTYON
VINO DE QUINA OSSIAN HENRY
SIMPLE Ó FERRUGINOSO

El más eficaz reparador. — El mejor de los Ferruginosos
Gusto agradable. Cura la **Clorosis, la Anemia, las Flores blancas**, las constituciones débiles, etc.
PAULLINIA-FOURNIER, infalible contra Jaquecas y Neuralgias.
EN ESP. NA. EN TODAS LAS FARMACIAS

En todas las Perfumerías y Peluquerías de Francia y del Extranjero.

La VELOUTINE
Polvo de Arroz especial
PREPARADO AL BISMUTO.
Por **CH. FAY**, Perfumista
9, Rue de la Paix, 9, PARIS

XINXETAS DE DOBLE SERVEY
MOLT CURIOSAS, MOLT BONICAS.



30 horas de bona claror ab olis dolents, y 4 dias ab olis purs.
La capsa per 100 serveys: 25 céntims.
En totas las botigas á la medida y COMISIONISTAS.
Naveau & C.e, 22, rue Dussoubs, Paris.

TALLERS D'EBANISTERIA
Y DECORAT D' HABITACIONS
DE
JOAN SANCHEZ

Mobles d' art de totas épocas y estils, y mobles econòmichs de fantasia y capritxo.

Montaner 133 y 135, entre'l de Mallorca y Provensa
BARCELONA

COMPIA LIEBIG
VERDRO EXTRACTO de CARNE LIEBIG

Las mas altas distinciones en todas las Grandes Exposiciones Internacionales desde 1867.

FUERA DE CONCURSO DESDE 1885

Caldo concentrado de carne de vaca utilísimo y nutritivo para las familias y enfermos.
Exigir la firma del inventor Barón LIEBIG de tinta azul en la etiqueta.
Se vende en las principales Droguerías, Farmacias y Casas de Comestibles de España.
En Barcelona dirigirse á los Sres. A Azéma y Jeanbernat agentes, 12 Paseo de Gracia

FERNET-BRANCA
Especialidad de BRANCA HERMANOS, Milán.
Grandes recompensas en las Exposiciones Internacionales.

El Fernet-Branca es el licor más higiéxico conocido Veinticinco años de éxito en Europa, América, Oriente y Africa; recomendado por los principes de la Medicina, y extendido su uso en los hospitales.
Efectos garantidos por los certificados de las autoridades, de los medicos, etc.
Representados por los Sres. Polli y Guglielmi.—Barcelona.
Concessionaris per l' América del Sud: C. T. Hofer & Co.—Génova.

PIESSE & LUBIN
Fabricantes de Perfumería de todas cuantas flores exhalan fragancia

AROMAS DULCES
OPOPONAX LOXOTIS
FRANGIPANNI PSIDIUM
Y MIL OTRAS

Se vende en todas partes por los Perfumistas y Drogueros
2 New Bond Street Londres

